

DOĞUMLA TÜRK VATANDAŞI OLUP ÇIKMA İZNI İLE TÜRK VATANDAŞLIĞINDAN AYRILAN KİŞİLERİN (MAVİ KART HAMİLLERİNİN) SOSYAL GÜVENLİK HAKKI

Arş. Gör. Elif Hande ALTINTAŞ*

ÖZET

Türk Vatandaşlığı Kanununun 28'inci maddesinde, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma hakkı kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin ve bu kişilerin üçüncü dereceye kadar altsoylarının(mavi kart hamillerinin), askerlik yapma yükümlülüğü, muafin araç ve ev eşyası ithal etme hakkı, seçme ve seçilme hakkı ve bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tâbi olarak aslî ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunma istisnaları dışında, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanabilecekleri düzenlenmiştir. Hükümde ilave olarak bu kişilerin, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi oldukları da düzenlenmiştir. Bu kapsamda Kanunda sayılan mavi kart hamillerince kullanılmayacak istisnaî haklar arasında, sosyal güvenlik hakkı yer almadığından bu kişiler, sosyal güvenlik hakkından Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edebileceklerdir. TVK'nın 28'inci maddesinde sosyal güvenlik hakkının kullanılması açısından iki hususa ayrıca vurgu yapılarak, hakkın kullanılması güvence altına alınmıştır. İlk olarak hükümde, mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarını, çıkma yolu ile Türk vatandaşlığından ayrıldıklarında dahi kullanmaya devam edebilecekleri düzenlenmiştir. Hükümde vurgulanan diğer bir husus ise sosyal güvenliğe ilişkin hakların kullanılmasının, Türk hukukunda yer alan sosyal güvenliğe ilişkin özel kanunlardaki şartlara bağlı olmasıdır. Bu kapsamda mavi kart hamilleri, sosyal güvenliğe ilişkin haklarını, Türk hukukunda sosyal güvenliğe ilişkin özel kanunlarda yer alan şartlara bağlı olarak Türk vatandaşları gibi aynen kullanabileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Doğumla Türk Vatandaşı Olup Çıkma İzni ile Türk Vatandaşlığından Ayrılanların Hakları, TVK m. 28, Mavi Kart Hamillerinin Sosyal Güvenlik Hakkı, Sosyal Güvenlik Hakkı.

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, ehandealtintas@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0060-7094 (Geliş Tarihi: 20.03.2019 – Kabul Tarihi: 18.06.2019)

THE RIGHT TO SOCIAL SECURITY OF PERSONS WHO HAD BEEN TURKISH CITIZENS BY BIRTH BUT LOST THEIR CITIZENSHIP BY OBTAINING RENUNCIATION PERMIT (BLUE CARD HOLDERS)

ABSTRACT

According to Article 28 of the Turkish Citizenship Law, persons who had been Turkish citizens by birth but lost their citizenship by obtaining renunciation permit (Blue Card holders) and their descendants to third degree shall continue to benefit from the same rights granted to Turkish citizens, other than those, the obligation to military service, the right to import exempted vehicles and household goods, the right to vote and to be elected and the right to be employed in public office. In addition, the Article provides that their acquired rights to social security are reserved and shall be subject to the provisions of the relevant laws applicable. In this regard, Blue Card holders will continue to benefit from social security rights in the same way as Turkish citizens, since social security rights are not enumerated in the Article among the exceptional rights which Blue Card holders cannot benefit, Under Article 28 of the Turkish Citizenship Law, two aspects regarding the use of social security rights are emphasized, and hence, the right to benefit from social security is guaranteed. In the first place, it is ensured that Blue Card holders shall continue to benefit from their acquired rights related to social security, even though they lost their Turkish citizenship by renunciation. Another point emphasized in the provision is that the use of social security rights is subject to the provisions of the relevant laws applicable under Turkish law. In this regard, Blue Card holders are able to benefit from social security rights in the same way as Turkish citizens depending on the provisions of the relevant laws respecting the use of those rights under Turkish law.

Keywords: Rights Granted to Turkish Citizens Who Had Been Turkish Citizens by Birth But Lost Their Citizenship by Obtaining Renunciation Permit, Article 28 of Turkish Citizenship Law, Blue Card Holders' Right to Social Security, Social Security Rights.

GİRİŞ

Anayasanın (AY) 60'ıncı maddesi ile güvence altına alınan sosyal güvenlik hakkı, kişileri bazı risklere karşı koruyan ve onlara ekonomik güvence sağlayan, sosyal ve ekonomik haklardan birisidir. Bu hak "*Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir.*" ifadesi ile Anayasada güvence altına alınarak, Türk ya da yabancı ayrımı yapılmaksızın, herkese tanınmıştır. Zira insan hakkı olarak kabul edilen sosyal güvenlik hakkı yabancılık, dil, din, ırk, cinsiyet gibi ayrımlara tâbi tutulamaz¹. Sosyal güvenlik hakkı yabancılara da tanınmış olmakla beraber, Anayasa'nın 16'ıncı maddesi ile yabancıların temel hak ve özgürlüklerinin milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlandırılabilceği kabul edilmiştir. İlave olarak, Türk-yabancı ayrımı yapılmaksızın herkese tanınan sosyal güvenlik hakkının yerine getirilmesi, mali kaynaklar ölçüsündedir (AY md.65). Dolayısıyla devlet, sosyal güvenliğe ilişkin bazı hakların kullanılmasını salt Türk vatandaşı olma şartına bağlayarak, yabancıların sosyal güvenlik hakkını sınırlandırabilir.

Gelişen teknoloji ve küreselleşmeye bağlı, ülkeler arasında işgücü aktarımı gerçekleşir. İşgücü akışına bağlı olarak yabancı işçilerin, geleceklerini güvence altına alabilmek, bazı risklere karşı korunmak ve insan onuruna yakışır bir hayata sahip olabilmek için sosyal güvenlik hakkına ihtiyaçları vardır. Bu kapsamda diğer ülkelerde çalışabilmek amacıyla Türkiye'den ayrılan ve Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin de, sosyal güvenlik hakkı önem arz etmektedir.

Hayatını sürdürdüğü ülkenin sosyal, ekonomik ve siyasî yaşamına tam anlamıyla katılabilmek için bulunduğu ülkenin vatandaşlığına geçmek durumunda kalan, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan eski Türk vatandaşları ve bunların alt soyları bir diğer ifade ile mavi kart hamilleri² Türk hukuku açısından yabancı statüsündedir. Zira Anayasaya göre Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür (AY md.66). Buna bağlı olarak Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda da Türkiye Cumhuriyeti ile arasında vatandaşlık bağı olmayanlar yabancı olarak kabul edilmektedir (YUKK md.3/1-ü). Mavi kart sahipleri her ne kadar hukuken yabancı konumunda olsalar da, Türkiye bu kişilerin içerisinde bulunduğu şartları göz önünde bulundurarak, imtiyazlı yabancı statüsüne getiren TVK'nın 28'inci madde düzenlemesini yapmıştır. Çünkü bu kişilerin esas amacı, Türkiye

¹ Tuncay, A. Can / Ekmekçi, Ömer (2017) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 19.Baskı, İstanbul, Beta, s. 97.

² Çalışmamızda bundan sonra "mavi kart hamilleri" olarak anılacaktır.

ile bağlarını kesmek olmayıp, buldukları devlete entegre olmak istemeleridir. TVK'ya göre mavi kart hamilleri, Kanunda belirtilen istisnai bazı haklar dışında vatandaşlara tanınan haklardan aynen Türk vatandaşı gibi yararlanmaya devam edebileceklerdir. Bu kişilerin, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları da saklı tutulmuştur.

Türk vatandaşlığının kaybının genel sonucuna ilişkin 403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun (TVK)³ 29'uncu maddesinde; 1995 yılında yapılan değişikliğe kadar, doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni alarak vatandaşlığını kaybeden kişinin, Türkiye'de yararlanacağı haklara ilişkin özel bir düzenleme söz konusu değildi. Konuya ilişkin ilk düzenleme 4112 sayılı Kanunla, 1995 yılında yapılmıştı⁴. Değişiklik öncesinde mülga TVK'nın 29'uncu maddesinde *"Bu Kanun gereğince Türk Vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tâbi tutulur. İkamet, gayrimenkul edinme ve ferağı, miras ve çalışma gibi konularda ancak Türk kanunlarının yabancılara tanıdığı haklardan faydalanabilirler. 33 ve 35. maddeler hükümleri saklıdır."* hükmüne yer verilerek, çıkma izni ile Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin bir ayrıcalığı olmaksızın yabancı statüsüne tâbi olacağı ifade edilmekteydi⁵.

Tüm bunların yanında Türkiye, yabancı ülkede bulunarak hayatını sürdürdüğü devletin vatandaşlığını kazanmış eski Türk vatandaşlarının sayısını arttırmak istemekteydi. Ancak Kanunda yer alan, Türk vatandaşlığından çıkmanın sonucunda yabancı statüsüne sahip olunacağı yönündeki hüküm dolayısıyla, Türk vatandaşlığından çıkıp, bulunduğu ülke vatandaşlığını kazanan kişi sayısı oldukça azdı⁶. O tarihlerde Türkler'in yoğun olarak bulunduğu; Almanya, Avusturya, Danimarka, İsveç gibi ülkeler, vatandaşlığının kazanılabilmesi için Türk vatandaşlığından çıkma şartını aramaktaydı⁷. Buldukları ülkelerin vatandaşlığını kazanabilmek için Türk vatandaşlığından çıkmayı planlayan vatandaşlarımız ise, Türkiye'de yabancı muamelesine tâbi olacaklarını

³ R.G.22.02.1964, S. 11638.

⁴ R.G. 12.06.1995, S. 22311, 4112 sayılı Kanun md.2.

⁵ R.G.22.02.1964, S. 11638; **Doğan, Vahit** (2005) Türk Vatandaşlık Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 111; **Turhan, Turgut** (1997) "Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları, (TVK m. 29 Üzerine Bir İnceleme)" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:46, S:1, s. 41 - 65, s. 43.

⁶ **Doğan** (2005), s. 111.

⁷ Almanya ve Avusturya bu ülkelerde bulunan Türk vatandaşlarını ancak Türk vatandaşlığından çıkma şartı ile vatandaşlığına almaktaydı: Türkiye Büyük Millet Meclisi (2006) Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile İçişleri Komisyonları Raporları, (1/1192), <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1232m.htm>>, s.e.t. 09.11.2018.

öğrendikten sonra çıkma izni başvurusundan vazgeçmekteydiler⁸. Bu durum, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda bir değişiklik yapılması ihtiyacını doğurarak, 1995 yılı itibarıyla yeni bir düzenlemenin yapılmasına neden olmuştu. Dolayısıyla Türkiye, 1995 yılında mülga TVK’da, yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanma hakkına sahip olan kişilerin, Türkiye’deki haklarını kaybetmesizin buldukları devletin vatandaşlığını kazanabilmeleri amacıyla, ilk kanun değişikliğini gerçekleştirmiştir⁹. 1995 yılında mülga TVK’nın 29’uncu maddesi değişikliği¹⁰, Türk yabancılar hukuku sisteminde bir değişiklik oluşturarak; Cumhurbaşkanları, NATO görevlileri, diplomatik temsilciler ve uluslararası korumaya sahip olanların yanına yeni bir imtiyazlı yabancı statüsü getirmiş ve bu yabancıların kural olarak Türk vatandaşları ile aynı statüde olduğunu kabul etmiştir¹¹. Bu düzenlemeye rağmen hüküm, kanunun getiriliş amacını tam olarak yansıtmaması nedeniyle eleştirilmiştir¹². Tüm bu eleştiriler ve farklı yorumlar yeni bir düzenleme yapılması ihtiyacını gündeme getirmiş ve 2004 yılında

⁸ Bazı vatandaşlarımız, yeniden vatandaşlığa alınma yoluyla ortaya çıkabilecek sıkıntıların aşılabileceği kanaatinde olsa da, yeniden vatandaşlığa alınma ile çıkma iznin kullanılması arasında kalan süre içerisinde yabancı statüsüne tâbi olma sorununun önüne geçilememekteydi: **Turhan**, s. 43, 44.

⁹ **Doğan Vahit / Odabaşı, Hasan** (2004) Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku”, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 138. 4112 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin gerekçesinde “*Yurt dışındaki vatandaşlarımızın buldukları ve çalıştıkları yabancı devletlerin vatandaşlığına geçmek istedikleri; ancak bu devletlerin Türk vatandaşlığından çıkma şartını aradıkları; buldukları devlet vatandaşlığını kazanabilmek amacıyla Türk vatandaşlığından çıkma izni alan bu vatandaşlarımızın ise, TVK md.29 uyarınca Türkiye’de yabancı muamelesine tâbi tutuldukları; bu uygulamanın ise söz konusu vatandaşlarımızın yabancı devlet vatandaşlığına geçmekten sarfınazar etmelerine yol açtığı ve 4112 Sayılı Kanunun da bu sıkıntıyı ortadan kaldırmak amacıyla düzenlendiği*” ifade edilmiştir: **Turhan**, s. 44.

¹⁰ 1995 yılında mülga TVK’nın 29’uncu maddesi değiştirilerek “*Bu kanun gereğince Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler, kayıp tarihinden başlayarak yabancı muamelesine tâbi tutulur. Ancak doğumla Türk vatandaşlığı kazanmış olup da sonradan Bakanlar Kurulundan çıkma izni almak suretiyle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişiler ve bunların kanuni mirasçıları, Türkiye Cumhuriyetinin millî güvenliği ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla ülkede ikamet, seyahat, çalışma, miras, taşınır ve taşınmaz mal iktisabı ile ferağı gibi konularda Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. 33 ve 35 inci maddeler hükümleri saklıdır.*” şeklini almıştır.

¹¹ Değişiklikle oluşturulan bu yeni imtiyazlı yabancı statüsü, Türk yabancılar özel hukukuna aykırı görülmemiştir. Zira devletin ülkesinde bulunan yabancılara hangi hakları vereceği bir iç hukuk sorunu ve devletler, kendi millî menfaatlerini göz önünde bulundurarak düzenleme yapabileceklerdir: **Turhan**, s. 48, 49.

¹² **Aygül, Musa** (2010) “Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybeden Kişilerin Kamu Görevine Girme Yasağı” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:14, S:1, s. 31-60, s. 39. Aybay’a göre bu hüküm, Bakanlar Kurulunun izniyle Türk vatandaşlığından ayrılanlara ayrıcalıklı bir statü kazandırsa da, kanunî mirasçılık sıfatının ne zaman kazanılması gerektiği ve kapsamını açıklamamıştır: **Aybay, Rona** (2004) Vatandaşlık Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. s. 203. Turhan’a göre ise, kanunî mirasçılara hükümde yer verilmesinin nedeni, vatandaşlıktan çıkma iznini kullanan ebeveynin ergin olmayan çocuğunun da ona bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedecek olmasıdır. Böylece çocuk

mülga TVK'nın 29'uncu maddesinde bir değişiklik daha yapılmıştır¹³. 12.06.2009 yılında yürürlüğe giren 5901 sayılı TVK'nın¹⁴ 28'inci maddesinde ise

okulunu bitirip Türkiye'ye dönüş yaptığında, Türkiye'de çalışmayacak ya da çocuğun köyde kendisine kalacak mirası, adına tescil ettiremeyecek olması istenen bir durum olmayacaktır. Aksi bir durum çıkma izininin kullanılmasından ötüründe bir engeldir. Amaç bu olmakla birlikte her ne kadar kanunî mirasçı ifadesinin getiriliş amacı ergin olmayan çocuklar olsa da, mirasçı sıfatına sadece yabancı bir eşin sahip olabilmesi de mümkün olacaktır. Bu ihtimalde, yabancı eşin haklarını bir Türk vatandaşı gibi kullanabilecek olması, Türk yabancılar hukukunda var olan bazı sınırların delinebilmesi tereddüdüne neden olmaktadır: **Turhan**, s. 52 vd., 59. Bunun yanında bu dönemde, yetkili makamdan izin almaksızın başka bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin, çıkma iznine başvurmaları durumunda hüküm kapsamına girip girmeyeceği hususu da tartışma yaratmaktaydı. Aybay ve Doğan bu kişilerin kanunun kapsamına dahil olduğunu kabul etmekteydi: **Aybay** (2004), s. 204. Ayrıca bkz. **Doğan** (2005), s. 114. O dönemki uygulamaya bakıldığında ise izinsiz bir başka devletin vatandaşlığını kazanmış kişilerin, Kanunun kapsamına girmediği anlayışı yer almaktaydı. Zira İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü hükmü "*Türk vatandaşlığından çıkma izni almak üzere müracaat ettiklerinde herhangi bir şekilde yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olan kişiler bu hüküm dışında kalmakta ve belirlenen haklardan yararlanmaları kanunen mümkün olmamaktadır.*" şeklinde yorumlamıştı: **Doğan/Odabaşı**, s. 138; **Doğan** (2005), s. 114. Turhan'a göre de, Türk vatandaşlığını muhafaza ederek bir başka ülkenin vatandaşlığını kazandıktan sonra çıkma izni alan kişiler, Kanun kapsamında değildi. Zira Kanun, çalışmakta olunan devletin çifte taabiyeti kabul etmemesi sebebiyle, Türk vatandaşlığından çıkan kişileri korumak için hazırlanmıştı: **Turhan**, s. 52. Aksi görüş için bkz. **Doğan/Odabaşı**, s. 138. Son olarak hükümde hangi hakların Türk vatandaşları gibi kullanılmaya devam edeceği, "gibi" ifadesi kullanılarak belirtildiğinden, Kanun kapsamındaki hakların neler olduğu anlaşılammakta ve belirsizliğe yol açmaktaydı. Bununla birlikte her ne kadar Kanunda "gibi konular" ifadesine yer verilmiş olsa da, Kanunun hazırlık çalışmaları ve Yönetmelikte ikamet, seyahat, taşınmaz mal edinme, ferağ, miras ve çalışma gibi konularda (mülga TVKUY md.42) Türk vatandaşlarının yararlandığı şekilde yararlanabilecekleri ifade edildiğinden, sadece Kanununda zikredilen hakların mı kapsam dahilinde olduğu sorusu gündeme gelmekteydi. Bir diğer ifade ile çıkma izni ile vatandaşlıktan ayrılan kişilerin yalnızca kanunda sayılan haklardan yararlanma bakımından mı Türk vatandaşları ile aynı statüde olduğu anlaşılammaktaydı. Lafzi yorum methodu kullanıldığında, Kanununun yer alan "gibi konular" ifadesi gereğince çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin hangi hakları Türk vatandaşları gibi kullanabilecekleri sorusu gündeme gelmekteydi: **Aybay** (2004), s. 204; **Turhan**, s. 55, 56.

¹³ Yeni düzenleme ile 1995 yılında yapılan değişiklikle yer alan kanunî mirasçıya ilişkin eleştiriler ortadan kaldırılarak "*vatandaşlıktan çıkma izni alanlar ve bunların vatandaşlıktan çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan çocukları*" ifadesine yer verilerek hakkı kullanabileceklerin kapsamı belirginleştirilmiş, tüm kanunî mirasçıların haksız yere bu haktan yararlanmasının önüne geçilmiştir. Ancak getirilen yeni düzenleme ile haktan yararlanabilecek kişilerin, sadece çıkma belgesine kayıtlı reşit olmayan çocukları olması ayrı bir eleştiri konusu olmuştur. 1995 yılındaki düzenlemenin aksine hükümde, Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin yararlanabileceği haklar örneksene mahiyetiyle sayılmak yerine, yararlanılmayacak hakların tespiti ile belirlilik sağlanmış ve kullanılabilir haklar konusundaki karışıklığa son verilmiştir: **Aybay** (2004), s. 211; **Doğan** (2005), 113, 122. Ayrıca hükümde yer alan, "*Bu Kanun gereğince doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığından vatandaşlıktan çıkma izni alanlar*" ifadesi ile çıkma izninin alınması öncesinde ya da sonrasında Türk vatandaşlığını kaybedenlerin, hükümde belirtilen istisnalar dışındaki hakları aynen Türk vatandaşı gibi kullanacakları kabul edilmiştir: Türkiye Büyük Millet Meclisi (2004) Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu, (1/815),< <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss579m.htm>>, s.e.t. 09.11.2018, Genel Gerekeçe.

¹⁴ R.G.12.06.2009, S. 27256.

mülga 2004 tarihli Kanun hükmü korunarak, hükmün ifade ediliş tarzında değişikliğe gidilmiştir¹⁵. 5901 sayılı TVK'nın 28'inci maddesi, 2012 yılında yeniden değişikliğe uğrayarak bugünkü son halini almıştır¹⁶. Değişikliğin amacı, mavi kart hamillerinin Türkiye'deki haklarının korunması, ülkeleri ile irtibatlarının ve duygusal bağlarının güçlendirilmesinin temini olmuştur¹⁷. Kişilerin, TVK'nın 28'inci maddesindeki haklarından yararlanabilmesini sağlayabilmek için doğumla Türk vatandaşı olup çıkma izni ile Türk vatandaşlığından ayrılan kişilere ve üçüncü dereceye kadar altsoylarına, talep etmeleri halinde, TVK'nın 28'inci maddesinde sayılan haklardan yararlanabileceklerini gösteren Mavi Kart düzenleneceği de hüküm altına alınmıştır (TVK md.28/6). Nüfus Hizmetleri Kanunu'na (NHK) göre mavi kart, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesinde belirtilen altsoylarına verilen ve söz konusu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren resmî belgedir¹⁸. Bu kişiler, Nüfus Hizmetleri Kanununa göre Nüfus Hizmetleri Genel Müdürlüğünce elektronik ortamda tutulan mavi kart kütüğüne kayıt edilecektir (NHK md. 8/A). İmtiyazlı yabancı statüsüne sahip kişilerin, kanunda belirtilen istisnai haklar dışındaki diğer hakları, Türk vatandaşları ile aynı şekilde kullanabilmeleri için mavi kartlarını ibraz etmeleri yeterlidir (TVK md.28/7).

Mavi kart hamillerine ilişkin doktrinde pek çok çalışma olmasına rağmen, TVK'nın 28'inci maddesinde yer alan *“Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbidirler.”* ifadesi üzerinde durulmamıştır. Çalışmamız kapsamında,

¹⁵ Aygül, s. 40; *“Ancak doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığından vatandaşlıktan çıkma izni alanlar ve bunların vatandaşlıktan çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan çocukları”* ifadesi *“Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve kendileri ile birlikte işlem gören çocukları”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu hükümle birlikte haktan kimlerin yararlanacağı açıkça ifade edildiği gibi, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ibaresi ile çıkma zamanının hükümdeki haklardan yararlanmak amacıyla önemli olmadığı vurgulanmıştır: **Aybay, Rona / Özbek, Nimet** (2015) *Vatandaşlık Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 191.

¹⁶ 6304 sayılı, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'unun 14'üncü maddesi ile değiştirilmiştir. R.G. 18.05.2012, S. 28296.

¹⁷ Değişiklikle Mavi Kart hamili olan kişilere kimlik numarası verilerek, bu kişiler için bir kütük oluşturulacaktır: Türkiye Büyük Millet Meclisi (2011) *Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları*, (1/564), <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss201.pdf>>, s.e.t. 09.11.2018, s. 8.

¹⁸ R.G. 29.04.2006, S. 26153, NHK md.3/1-m.

TVK’da millî güvenlik ve kamu düzenine aykırı olmamak şartı ile sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olarak kullanılabilmesi ifade edilen imtiyazlı yabancı statüsündeki mavi kart hamillerinin, yararlanabilecekleri sosyal güvenlik hakkının kapsamı, bu yararlanmada millî güvenlik ve kamu düzeninin etkisi ve ilgili kanunlardaki yabancılara yönelik sınırlandırmalara tâbi olup olmayacakları hususu ayrıntıları ile incelenecektir.

I. SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI

A. SOSYAL DEVLET VE SOSYAL GÜVENLİK İLİŞKİSİ

Anayasası’nın 2’nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir hukuk devleti olduğu hüküm altına alınmıştır. 1961 Anayasası’nda da Cumhuriyetin nitelikleri belirtilirken Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir devlet olduğu ifade edilmiş idi (AY(1961) md.2)¹⁹. Sosyal devletin sağlamakla yükümlü olduğu sosyal güvenlik hakkının içerisinde bulunduğu, sosyal ve ekonomik hakların tarihî süreçte ilk sesleri, Fransız İhtilali ile kendini göstermiştir²⁰. 1793 yılında kabul edilen Fransa’nın ikinci Anayasası olan, İnsan ve Vatandaşlık Hakları Bildirgesinin 21 ve 22’inci maddeleri ile sosyal ve ekonomik haklar, ilk kez bir Anayasada yer almıştır²¹. Bu hakların bir hak kategorisi olarak kanunlarda yer alması ise, I. Dünya Savaşı sonrası dönemde gerçekleşmiştir²². Sosyal güvenliğin tarihî gelişiminde sanayi devriminin etkisi yadsınmaz. Sanayi devrimi ile birlikte kentleşme artmış ve hayatını çalıştığı fabrikalardan aldığı gelire sürdüren işçilerin, ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına ömür boyu çalışması gereği, sosyal güvenliğe duyulan ihtiyacı devletlerce fark edilebilir kılmıştır²³. Bunun sonucu olarak 20. yüzyıldan itibaren sosyal güvenlik hakkı, bir insan hakkı olarak kabul edilmeye başlanmış ve milletlerarası belgelerde, insan hakkı olarak

¹⁹ 1961 Anayasası, R.G. 20.07.1961, S. 10859.

²⁰ **Güriz, Adnan** (Editör) (2013) *Adalet Kavramı*, 3. Baskı, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu, s. 115.

²¹ 1791 ve 1793 tarihli Fransız Anayasalarına ilişkin bkz: **Gürcan, Ertuğrul Cenk** (2011) “1791 ve 1793 Fransız Anayasaları’na İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme” *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.13, S:3, s. 183-214. Bildirgenin 21’inci maddesinde yardıma muhtaç vatandaşlar için sosyal yardımlar güvence altına alınmışken, 22’inci maddede eğitim hakkı koruma altına alınmıştır: 1793 tarihli İnsan ve Vatandaşlık Hakları Bildirgesi’nin İngilizce metni için bkz: Declaration of the Rights of Man and Citizen from the Constitution of Year I (1793), <<http://www.columbia.edu/~iw6/docs/dec1793.html>>, s.e.t. 12.02.2018.

²² **Güriz**, s. 119. Sürece ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: **Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi** (2014) *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, 13. Baskı, İstanbul, Beta, s. 102, 103;

²³ **Arıcı, Kadir** (2015) *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 1. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, s. 65.

yer almaya başlamıştır²⁴. II. Dünya Savaşından sonra ise Avrupa’da var olan sosyal ve ekonomik sorunlarla başa çıkabilmek ve bireyleri ekonomik anlamda rahatlatabilmek amacıyla hukuk devleti ilkesinin tamamlayıcısı niteliğinde, sosyal devlet anlayışı ortaya çıkmıştır²⁵. Bireylerin, ifade ve vicdan hürriyeti gibi hürriyetlerini kazanmaları ve yoksulluktan kurtulabilmeleri, demokratik devletlerin sosyal devlet niteliğini kazanmaları ile mümkün olmuştur²⁶.

Sosyal devlet, sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahaleyi meşru ve gerekli görerek, sınıf çatışmalarını yumuşatan, millî bütünlüğü sağlamaya çalışan devlet anlayışıdır²⁷. Bu kapsamda sosyal devlet, sosyal adalet²⁸ ve sosyal güvenliğin sağlanması yoluyla herkes için insan haysiyetine yakışır asgari bir yaşam standardı belirlemekle yükümlü olan devlettir²⁹. Bir başka ifade ile sosyal devlet, toplumda var olan korunmaya muhtaç kesimin, yaşam koşullarını düzeltmeyi hedefleyen devlettir³⁰. Anayasamızın “Devletin Temel Amaç ve Görevleri” başlıklı 5’inci maddesinde “...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak” ifadeleri ile devletin amaç ve görevleri açıklanmıştır.

²⁴ **Gökçeoğlu, Şebnem** “İnsan Hakları Perspektifinden Sosyal Güvenlik Hakkının Anlamı ve Kapsamı”, İİBF PAÜ VII. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu, 10-11 Aralık 2015, Denizli, s. 140 vd. Sosyal güvenliğin tarihsel gelişimine ilişkin bkz: **Dilik, Sait** (1988) “Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi” Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:43, S:1, s. 41- 80; **Uşan, Fatih** (2009) Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 32 vd.; **Güvercin, Cemal Hüseyin** (2004) “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi” Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, C:57, S:2, s. 89-95; **Güzel, Ali / Okur, Ali Rıza / Caniklioğlu, Nurşen** (2016) Sosyal Güvenlik Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Beta, s. 32 vd.

²⁵ **Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil** (2018) Türk İdare Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Savaş, s. 118.

²⁶ **Güriz**, s. 121.

²⁷ **Özbudun, Ergun** (2016) Türk Anayasa Hukuku, 16. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 123. Sosyal devletin hedeflerine bakıldığında bu hedefleri dört başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar, sosyal ve ekonomik hak ve hürriyetleri güvence altına almak, ekonomik hayata müdahale etmek, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği sağlamaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya**, s. 120 vd.

²⁸ Sosyal adalet, toplumsal yararı bireysel yarara tercih etmeyen, bununla birlikte zayıf tarafın güçlü tarafça ezilmesine izin vermeyen, ortaklaşa iyinin gerçekleşmesini isteyen adalettir: **Edis, Seyfullah** (1989) Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 4. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 12. Sosyal adalet ilkesi gereğince demokratik bir toplumda sosyal devlet, toplumdaki sosyal ve ekonomik eşitsizliği azaltmak, asgari bir hayat standardı yanında adil bir gelir dağılımını sağlamakla görevlidir: **Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya**, s. 122.

²⁹ **Özbudun**, s. 126; **Küçük, Adnan** (2015) Anayasa Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Orion Yayınevi, s. 235; **Atay, Ender Ethem** (2016) İdare Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 167.

³⁰ **Tanör/Yüzbaşıoğlu**, s. 103.

Sosyal devletin bu amacını sağlayabilmesinin bir yolu, sosyal güvenliğin sağlanmasıdır. Ancak bu amaç ve görevler yerine getirilirken, millî gelirin adil ve dengeli bir şekilde dağıtılması sağlanmalıdır. İşte sosyal devletin amaçlarını gerçekleştirebilmek için aldığı tedbirler arasında yer alan sosyal güvenlik hakkı, Anayasa'nın 60'uncu maddesinde düzenlenmiştir³¹.

B. SOSYAL GÜVENLİĞİN TANIMI VE KAPSAMI

1. Sosyal Güvenlik Kavramı

Sosyal ve güvenlik kelimelerinin birleşmesinden oluşan³² sosyal güvenlik terimi, birleşimi olan iki kelimenin anlamından tamamen bağımsız bir kavram olarak ilk defa 1935 tarihinde Amerikan Sosyal Güvenlik Kanunda kullanılmıştır³³.

Uygulamaya bakıldığında, sosyal güvenliğin kapsamı toplumun ihtiyacına bağlı olarak millî kanunlar tarafından belirlenir³⁴. Meslekî, fizyolojik ya da sosyo-ekonomik riskten ötürü kazanç veya gelirinde devamlı ya da geçici olarak kesilme meydana gelen kişilerin, yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayarak geçinebilmelerini sağlayan sisteme sosyal güvenlik denir³⁵. Zira sosyal güvenlik, esas olarak belirli risklere karşı ekonomik güvence sağlamayı amaçlayan sistemdir³⁶. Bu riskler, iş kazaları ve meslek hastalıkları olan meslekî riskler; hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölümden oluşan fizyolojik riskler ile işsizlik ve ailevi yüklerin oluşturduğu sosyo-ekonomik risklerdir³⁷. Doktrinde sosyal güvenlik kavramının tek bir tanımı yapılmamıştır. Dolayısıyla yapılan tanımına bağlı olarak, sosyal güvenliğin kapsamı da değişiklik göstermektedir.

³¹ Küçük, s. 236; Atay, s. 167.

³² Sosyal terimi topluma ilgili olan, toplumsal anlamında iken, güvenlik ise günlük yaşamı tehdit eden tehlikelerin yokluğudur. Ayrıntılı bilgi için bkz: Gökçeoğlu, s. 132 vd., (131-151); Şenocak, Hasan (2009) "Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi" Sosyal ve Siyaset Konferansları Dergisi, S: 56, s. 409-468, s. 412 vd.

³³ Korkusuz, Refik / Uğur, Suat (2015) Sosyal Güvenlik Hukuku, 4. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi., s. 3; Arıcı, s. 3; Uşan, s. 27, 28.

³⁴ Arıcı, s. 95.

³⁵ Korkusuz/ Uğur, s. 4.

³⁶ Korkusuz/ Uğur, s. 4, 5.

³⁷ Bu riskler, Türkiye tarafından 1971 yılında kabul edilen ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1952 yılında kabul ettiği, 102 Nolu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesinde sayılmıştır. 102 Nolu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi için bkz: Uluslararası Çalışma Örgütü (1952), 102 No'lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi, <http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-tur-key/WCMS_377270/lang--tr/index.htm> s.e.t 09.11.2018.

Sosyal güvenlik dar ve geniş kapsamda olmak üzere iki açıdan tanımlanmaktadır. Dar kapsamda sosyal güvenlik, birtakım olaylar sonucu bireyin hayatında meydana gelen gelir azalması ya da gider artışlarına karşı bir güvence sağlanmasıdır³⁸. Bir başka tanımla, toplumdaki bireyin geliri ne olursa olsun risklere karşı ekonomik güvence sağlayan kurumlardır³⁹. Geniş anlamda sosyal güvenlik ise, sadece risklere karşı bireyleri korumakla sınırlı tutulmayıp, istihdam, meslekî ve genel eğitim, sağlık önlemleri, meslek seçimine yardım, ekonomik verimin artması gibi alanları da kapsar⁴⁰. Bu anlayışa göre sosyal güvenlik, ülkedeki herkesin bugününün ve geleceğinin güvence altına alınmasıdır⁴¹. Bu anlayışta, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler de, sosyal güvenlik hakkının içerisinde yer alır⁴². İlave olarak sosyal güvenlik kavramı, ihtiyaç yönü ve güvence sağlama yönünün ağır basmasına bağlı olarak da, farklı şekillerde tanımlanmıştır. Sosyal güvenlik, bireyin yaşam içerisinde karşılaşılabileceği tehlikelere karşı bir güvence⁴³ olarak tanımlanabildiği gibi, herkes için karşılanması gereken bir sosyal ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır⁴⁴. Bunlara ilaveten kimi tanımlarda ise, çalışan bir bireyin yaşanan bir olay sonucu gelirinde meydana gelen azalmayı ya da giderlerinde meydana gelen artışları önlemeye amaçlayan dayanışma ve yardımlaşma aracı olarak tanımlanmıştır⁴⁵. Bu kapsamda Anayasada sosyal haklar içerisinde yer alan sosyal güvenlik hakkı, devlete olumlu edimlerde bulunma borcu yükleyen bir haktır⁴⁶. Bir diğer ifade ile devlet, sosyal güvenlik hakkını gerçekleştirilebilmek amacıyla birtakım faaliyetlerde bulunur⁴⁷.

³⁸ **Dilic, Sait** (1980) "Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler" Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:35, S:1, s. 73-84, s. 77.

³⁹ **Tunçoğlu, Kenan** (1981) "1980 Yılı Başında Türkiye'nin Sosyal Güvenlik Durumu" İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:45, S:1-4, s. 709-744, s. 709. Ayrıca bkz: **Gökçeoğlu**, s. 134, **Uşan**, s. 31, 32.

⁴⁰ **Dilic** (1980), s. 77.

⁴¹ Geniş anlamda sosyal güvenlik kavramının kapsamının tanımına bağlı olarak, bu denli geniş bir yaklaşımın hiçbir ülkede kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir: **Güzel/ Okur/ Caniklioğlu**, s. 6.

⁴² **Arıcı**, s. 507.

⁴³ **Güzel/ Okur/ Caniklioğlu**, s. 2.

⁴⁴ **Altıntaş, Cenkan** (2015) "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Güvenlik Teşkilatı (ISSA) Tarafından Yayınlanan Uluslararası Belgelerde Sosyal Güvenliğin Kapsamı ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi" Sosyal Güvence Dergisi, C:3, S:7, s. 35-57, s. 37. Sosyal güvenliğin ihtiyaç yönüne ağırlık verildiğinde ise birey ve toplum için karşılanması gereken bu ihtiyacın toplumların tamamında ortaya çıkan yeknesak bir ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir: **Şenocak**, s. 414. Ayrıca bkz: **Alper, Yusuf** (2010) "Sosyal Güvenlik ve Turan Yazgan" Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, C:0, S:49, s. 98-124.

⁴⁵ **Şenocak**, s. 413.

⁴⁶ Anayasada yer alan tüm sosyal haklar, devlete olumlu edim yükleyecek nitelikte haklar değildir. Bu haklardan bazıları, devlete sadece pasif durma ödevi yüklemektedir. Bir diğer ifade ile devlet bu hakların gerçekleşmesi amacıyla bir faaliyette bulunmak durumunda değildir. Bu haklara örnek olarak sendika hakkı, grev hakkı ve toplu iş sözleşmesi hakkı verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Tanör/ Yüzbaşıoğlu**, s. 189; **Özbudun**, s. 148.

⁴⁷ **Tanör/Yüzbaşıoğlu**, s. 103.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, devletin ödevini yerine getirirken, malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde hareket edeceğidir (AY md.65). Dolayısıyla devletin sağlamakla yükümlü olduğu sosyal güvenlik hakkı, toplumdaki bireyleri iktisadî açıdan destekleyerek, bireylerin muhtaç bir hale düşmesini engellemeyi hedefleyen⁴⁸, kişinin bugün ve yarınını güvence altına alacak, bireyleri bir takım risklere karşı koruyacak ve geliri kesilen kişilerin geçimini sağlamaya yardımcı bir sitem oluşturmak amacıyla devleti harekete geçirecek bir haktır⁴⁹.

Esasen sosyal güvenlik, ulaşılmış yaşam düzeyini koruyan ve bunun devamını sağlayan asgarî gelirin düşmemesini hedefler⁵⁰. Bir başka ifade ile sosyal güvenlik, sosyal sigortalar ve sosyal refah hizmetlerinden oluşur⁵¹. Dolayısıyla sosyal yardımlar, sosyal sigortalar ve sosyal hizmetler sosyal güvenliğin alt kollarını oluşturur.

Sosyal refah hizmetlerinden olan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerde devlet, korunmaya muhtaç kişinin ihtiyacını gelirlerden ayrılan paydan karşılarken⁵², sosyal sigorta sisteminde, sigortalılar ödedikleri primlerle risklerin gerçekleşme ihtimalinde ödenecek sigortalara yönelik güvence için finansman oluşturur⁵³. Bir diğer ifade ile sosyal yardım ve hizmetler ile sosyal sigortalar birbirlerinden farklı rejimlerdir. Sosyal yardım⁵⁴ ve sosyal hizmetler, yararlanların herhangi bir prim ödemediği yani karşılıksızlık ilkesine dayanan primsiz rejimlerdir⁵⁵. Sosyal sigortalar ise, sosyal güvenliğin primli rejimini oluşturmaktadır⁵⁶. Bu rejimde, bireylere ekonomik anlamda güvence sağlanması hedeflenmekte; ancak bu amaç gerçekleştirilirken, sigortalılardan alınan primlerle onlar gelir paylarından mahrum edilirlerken⁵⁷, diğer taraftan yaşlılık,

⁴⁸ Arıcı, s. 93.

⁴⁹ Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya, s. 123. Tuncay/ Ekmekçi, s. 5 vd.

⁵⁰ Dilik (1980), s. 77.

⁵¹ Dilik (1980), s. 78.

⁵² Korkusuz/ Uğur, s. 55.

⁵³ Güzel/ Okur/ Caniklioğlu, s. 222 vd.

⁵⁴ Sosyal yardımda bireylerin yoksulluk ve gereksinim durumları göz önüne alınmaktadır. Bireyin kendi kendisine yardımda bulunabileceği ya da ailesinden bir yardım alabileceği hallerde, kişiye sosyal yardım yapılmaz: Dilik (1980), s. 81.

⁵⁵ Korkusuz/ Uğur, s. 93; Nergiz, s. 324.

⁵⁶ Primli rejim esasına göre faaliyet gösteren sosyal güvenlik kurumu hakkında bkz: Korkusuz/ Uğur, s. 157 vd.

⁵⁷ Sosyal sigortalarda zorunluluk ilkesi söz konusudur. Bu ilkeye göre sosyal sigortaya katılım zorunludur. Bu ilkenin yanında sosyal sigortalara özgü diğer ilkeler, sigortacılık ilkesi yani sigortacılık tekniklerinden faydalanılarak risklerin dağıtılması, her sigortalının kendi riskine uygun primi kendinin ödediği kendi kendine yardım ilkesi, yüksek gelirli sigortalılardan kişisel risk durumuna bakılmaksızın sadece gelirleri üzerinden diğer sigortalılara oranla daha yüksek prim alındığı sigortalılar arasında yeniden gelir dağılımı

işsizlik, hastalık gibi risklere⁵⁸ karşı gelir paylarına kavuşmaları sağlanmaktadır⁵⁹.

2. Sosyal Güvenlik Hukukunda Primli Sistem

Sosyal sigortalar hukuku, primli sosyal güvenlik sisteminin hukukudur⁶⁰. Kanunla kurulan sosyal sigorta sisteminin kapsamı ise kişi, yer ve konu konu olarak belirlenmiştir. Sigortanın yer bakımından kapsamını, iş yeri oluşturur. Dolayısıyla işe alınmakla sigortalı olan kişinin işyeri, yer bakımından sosyal sigortanın kapsamındadır⁶¹. 5510 sayılı Kanuna göre işyeri ise Sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir (SSGSSK md.11/1ve). İlave olarak, işyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır (SSGSSK md.11/ 2).

a. Sosyal Sigortanın Kişi Bakımından Kapsamı

Sosyal sigorta, sigorta tekniğiyle ilerler ve koruma kapsamındaki kişilerden alınan primler, sigortalının gelir düzeyi dikkate alınarak tahsil edilir⁶². 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun⁶³ (SSGSSK) 4/1-a, b ve c bentlerinde sayılan kişiler, sigortalı olarak değerlendirilir. Ancak çalıştırılan tutuklu ve hükümlüler, meslekî kurs, eğitim-öğretim ve staj görenler, çıraklar, üniversitede kısmi süreli çalışanlar, kursiyerler, yurtdışına işçi olarak götürülenler, malullük aylığı kesilmeksizin çalışmasına izin verilenler ile iş kaybı tazminatı alan kişiler kısmi sigortalıdır (SSGSSK md.5). Kanun koyucu bu düzenleme ile kişileri, en çok karşılaşılabilecek risklere karşı sınırlı olarak korumuştur⁶⁴.

---

ve iş verenlerin de sosyal sigortaların finansmanına katkı sağladığı finansmana dışarıdan katkı ilkeleridir: **Dilik** (1980), s. 82. Ayrıca bkz: **Gökçeoğlu**, s. 135.

⁵⁸ Sosyal sigortalarda riskler; iş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık, malullük, yaşlılık, ölüm, işsizlik ve aile yardımlarından oluşmaktadır: **Gökçeoğlu**, s. 135, **Uşan**, s. 28 vd.

⁵⁹ **Korkusuz/Uğur**, s. 169.

⁶⁰ **Şenocak**, s. 428; **Arıcı**, s. 221.

⁶¹ **Arıcı**, s. 260.

⁶² **Sözer**, s. 1.

⁶³ R.G.16.06.2006, S. 26200.

⁶⁴ **Arıcı**, s. 230.

b. Sosyal Sigortanın Konu Bakımından Kapsamı

Sosyal sigortanın konu bakımından kapsamı ise sigorta sisteminin hangi risklere karşı sosyal güvenlik sağlayacağını belirler⁶⁵. Her an ortaya çıkması muhtemel riskler, kısa vadeli sigorta kolunu oluştururken, zamana yayılarak ortaya çıkması söz konusu olabilecek riskler uzun vadeli sigorta kolunu oluşturur. Zira bu risklerin ortaya çıkmasına bağlı olarak yapılacak yardımların süresi, bu kolların oluşmasında rol oynar⁶⁶.

Türk sosyal sigortalar sisteminde, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası⁶⁷, hastalık⁶⁸ ve analık⁶⁹ sigortası, kısa vadeli sigorta kolunu oluşturur (SSGSSK md.3/1-4). Malûllük⁷⁰, yaşlılık⁷¹ ve ölüm⁷² sigortası ise uzun vadeli sigorta kolunu oluşturmaktadır (SSGSSK md.3/1-5).

c. İşsizlik Sigortası

Günümüzde bir işte çalışmak, kişinin ekonomik ve sosyal yaşamının devamı için gerekli olan koşulların başında gelir⁷³. Ancak kişinin çalışma gücü, yeteneği ve isteğine rağmen iş bulamaması hali işsizlik olarak tanımlanır⁷⁴. İşsizliğin oluşturduğu olumsuz sonuçların giderilmesine yönelik sigorta ise işsizlik sigortasıdır⁷⁵. İşsizlik sigortası ile kişiler, çalışmakta iken işsiz kalma riskine

⁶⁵ Arıcı, s. 315.

⁶⁶ Korkusuz/Uğur, s. 275; Arıcı, s. 315.

⁶⁷ Bu sigorta türü, sigortalıları, iş kazaları ve meslek hastalıkları halinde ortaya çıkabilecek gider artışları ya da gelir azalışlarına karşı koruyan sigortadır: Arıcı, s. 316; Ekmekçi, s. 373 vd.; Korkusuz/ Uğur, s. 276 vd.

⁶⁸ Bu sigorta türü, sigortalıların hastalanması riskine karşı hastalık sebebi ile çalışmama riski ve hastalığın teşhisi, tedavisi için gereken gider artışı karşılığında sağlanan sosyal güvenlidir: Arıcı, s. 334; Sözer, s. 292, 293; Tuncay/ Ekmekçi, s. 410 vd.; Güzel/Okur/ Caniklioğlu, s. 410 vd., Topgül, Seda (2012) "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Kadının Durumu", Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., C:19, S:2 s. 301-319, s. 306, 307.

⁶⁹ Ananın korunmasının yanında çocuğun da korunmasını amaçlayan, analık halinin ortaya çıkardığı sosyal güvenlik ihtiyacını karşılayan sigortadır: Sözer, s. 295; Arıcı, s. 344; Topgül, s. 307, 308.

⁷⁰ Kişileri işe başladıktan sonra sakat kalma riskine karşı koruyan sigorta türünü oluşturur. Kişinin bedensel ve ruhsal sebeplerle kazanma ve çalışma gücündeki kayıplar sebebi ile ortaya çıkacak kayıpları güvence altına alan sosyal güvenlidir: Güzel/Okur/ Caniklioğlu, s. 433; Tuncay/Ekmekçi, s. 459; Arıcı, s. 352.

⁷¹ Yaşlılık karşılaşılabilecek gelir kesilmesi ve azalması riskine karşı sağlanan sigorta türüdür: Sözer, s. 353; Tuncay/Ekmekçi, s. 481.

⁷² Geçimleri sigortalı tarafından karşılanan ve sigortalının ölümü ile birlikte ölenin geride kalanlarına sağlanan sosyal güvenlidir: Korkusuz/ Uğur, s. 360; Arıcı, s. 386.

⁷³ Korkusuz/ Uğur, s. 395.

⁷⁴ Arıcı, s. 398; Saraç, Coşkun (2012) "İşsizlik Sigortası Edim Koşulları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:13, S:1, 2011, s. 1-26, s. 1.

⁷⁵ Uğur, Suat (2011) "Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Gelişimi", Yönetim Bilimleri Dergisi, C:9, S:2, s. 99-114, s. 99, 100; Tuncay/Ekmekçi, s. 643.

karşı, asgari bir gelir garantisine kavuşturularak muhtaçlık riskinden korunmak ve yeni bir iş bulunabilmesi için gereken maddi destek sağlanabilmesi amaçları ile sosyal güvence altına alınır⁷⁶.

d. Genel Sağlık Sigortası

Genel sağlık sigortası, kişilerin sağlıklarının korunması ve sağlık riskleri ile karşılaşılması halinde meydana gelecek harcamaların karşılanabilmesi için Türk ya da yabancı ayrımı yapılmaksızın ülkede yaşayan herkese belirli şartlarla sağlık güvencesi sunan sigortadır⁷⁷. 5510 sayılı Kanuna göre, genel sağlık sigortalısının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlıklı kalmalarını; hastalanmaları halinde sağlıklarını kazanmalarını; iş kazası ile meslek hastalığı, hastalık ve analık sonucu tibben gerekli görülen sağlık hizmetlerinin karşılanmasını, iş göremezlik hallerinin ortadan kaldırılmasını veya azaltılmasını temin etmek amacıyla oluşturulmuş sosyal güvencedir (SSGSSK md.63/1). Bu kişilerin hangi sağlık yardımlarını ve tıbbi bakım ve gözetimi alacakları ise Kanunda sayılmıştır Kanununun 63'üncü maddesinde sayılmıştır (SSGSSK md.63/1).

Genel sağlık sigortası, prime dayanan ve zorunlu bir sigorta türüdür ve sigorta, kişilere sunulan sağlık hizmetinin finansmanını sağlar. Sisteme katılanlar belirli oranda prim öderken, prim ödeme gücü olmayanlar için ödeme devlet tarafından karşılanır⁷⁸. Sigortanın amacı, kapsamındaki kişilerin tamamının eşit şekilde sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesidir⁷⁹.

e. İsteğe Bağlı Sigortalılık

Kural olarak sosyal sigorta zorunlu bir rejimdir. Diğer bir ifade ile sosyal sigortanın kapsamına giren bir faaliyetin başlaması ile kişi, sigortalı olur⁸⁰. Ancak 5510 sayılı Kanununun 50'nci maddesinde, zorunlu sigortanın kapsamına girmeyen kişiler için bir imkân sağlanmış ve bu kişilerin isteklerine bağlı olarak sigortalı olabileceği kabul edilmiştir. Böylece zorunlu sigortanın kapsamına girmeyen kişilerin, isteğine bağlı olarak prim ödeyip, uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortasına tabi olmalarına imkân sağlanmıştır⁸¹.

⁷⁶ Arıcı, s. 399.

⁷⁷ Bostancı, Yalçın (2007) Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Sağlık Sigortası, (Doktora), T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 59; Tuncay/Ekmekçi, s. 569; Arıcı, s. 409.

⁷⁸ Tuncay/Ekmekçi, s. 570.

⁷⁹ Çolak, Mahmut (2016) Mahalli İdareler, Üniversiteler ve Tüm Kamu İdareleri İçin Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Ankara Mevzuat Yayıncılık, Ankara, s. 339.

⁸⁰ Tuncay/Ekmekçi, s. 356.

⁸¹ Bostancı, s. 178; Korkusuz/ Uğur, s. 239.

3. Sosyal Güvenlik Hukukunda Primsiz Sistem

Sosyal güvenlik hukukunda primli rejimin yanı sıra, hizmet alan kişilerden hiçbir karşılık alınmaksızın yararlanabileceği sosyal yardım ve sosyal hizmetler de yer alır⁸². Karşılıksız sosyal refah hizmetlerinden olan sosyal yardım ve sosyal hizmet, birbirinden farklı hizmetlerdir. Sosyal hizmetler, bireylere insan onuruna yakışır bir şekilde yaşayabilmesi için yapılan, sosyal ve ekonomik yardım ve hizmetlerdir⁸³. Bu açıdan sosyal yardım, yardıma muhtaç olan kişilere devlet bütçesinden karşılanan para yardımı iken⁸⁴ sosyal hizmet, insan onuruna yakışır bir hayat sürdürülebilmesi için mağdur kesime yapılan aynı ya da nakdi yardımlardır⁸⁵. Örneğin, yoksullara yardım sağlanması ya da muhtaç yaşlıların bakımının sağlanması ya da kimsesiz çocukların bakımının sağlanması sosyal hizmet kapsamındadır⁸⁶.

II. YABANCILARIN SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI

Türk hukukunda⁸⁷, sosyal güvenlik hakkından ilk olarak, kamu kurum ve kuruluşları ile mahallî idarelerde görev yapan memur, müstahdem ve işçi kesimi yararlanmış, 1961 Anayasasından sonra ise sosyal güvenlik, vatandaşların bir kısmına tanınan bir hak olmaktan çıkarak, herkes için tanınan bir anayasal hak olmuştur (AY md.60)⁸⁸. Anayasanın 16'ncı maddesinde ise temel hak ve hürriyetlerin kanunla milletlerarası hukuka uygun olarak sınırlandırılabilceği düzenlenmiştir. Buna bağlı olarak, Anayasanın sosyal ve ekonomik haklar başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenen bir hak olan sosyal güvenlik hakkının kullanımı, zaman zaman kanunî düzenlemelerle yabancılar açısından sınırlandırılmakta ya da birtakım şartlara bağlanabilmektedir.

⁸² Güzel/Okur/ Caniklioğlu, s. 810; Korkusuz/ Uğur, s. 93; Bostancı, s. 11 vd.

⁸³ Negiz, Nilüfer (2011) "Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:16, S:2, s. 323-341, s. 324; Bostancı, s. 12, 13; Şenocak, s. 443.

⁸⁴ Ayman Güler, Birgül (2006) "Sosyal Devlet ve Yerelleşme" Memleket Siyaset Yönetim, C:1, S:2, s. 1-13, s. 2. Bu yardım, kamu kuruluşları, vakıf ve diğer kurumlarca yapılabilir. Kural olarak bu yardımların yapılmasında, muhtaç olma şartı aranmaktadır: Uşan, s. 32; Korkusuz/ Uğur, s. 93; Tuncay/ Ekmekçi, s. 774; Şenocak, s. 436.

⁸⁵ Negiz, s. 324; Korkusuz/ Uğur, s. 114; Tuncay/ Ekmekçi, s. 792, Arıcı, s. 205.

⁸⁶ Uşan, s. 32.

⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: Güvercin, s. 91 vd.; Arıcı, s. 67 vd. Alper, Yusuf (2018) Türk Sosyal Güvenlik Sistemi Sosyal Sigortalar Hukuku, 9. Baskı, Bursa, Dora, s. 4 vd. Tuncay/ Ekmekçi, s. 83 vd.

⁸⁸ Arıcı, s. 96.

Sosyal güvenlik hukukuna ilişkin iç hukukumuzdaki düzenleme, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile yapılmıştır. 5510 sayılı Kanununa göre sigortalı sayılmak için hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılmak gerekir (SSGSSK md.4/1-a). 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanununda da (UİK) “Çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti alan yabancılar ile yabancı çalıştıran işverenler, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan yükümlülüklerini kanuni süresi içinde 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre yerine getirirler.” ifadeleri ile çalışma iznine sahip olan ya da çalışma izninden muaf yabancıların sigortalı sayılacağı düzenlenmiştir (UİK md.22/2). Dolayısıyla 5510 sayılı Kanunun 4/1-a hükmü, yabancılar için de kullanılabilir⁸⁹. Ancak yabancıların madde 4/1-a hükmü kapsamında sigortalı sayılması, sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç müttekabiliyet esasına bağlıdır (SSGSSK md.4/2-c). İlave olarak hizmet akdi ile çalışanların dışında, hizmet akdi ile çalıştırılmasa da, bağımsız çalışan yabancılar (SSGSSK md.4/1-b) ile madde 4/1-c bendi kapsamında kamu idarelerinde görev yapan yabancılar da sigortalıdır⁹⁰.

Her ne kadar yabancıların ülkemizde sigortalı olarak sayılacakları kabul edilse de “Uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri hükümleri saklı kalmak kaydıyla; yabancı bir ülkede kurulu herhangi bir kuruluş tarafından ve o kuruluş adına ve hesabına Türkiye’ye üç ayı geçmemek üzere bir iş için gönderilen ve yabancı ülkede sosyal sigortaya tâbi olduğunu belgeleyen kişiler ile Türkiye’de kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan, yurt dışında ikamet eden ve o ülke sosyal güvenlik mevzuatına tâbi olanlar” sigortalı sayılmazlar (SSGSSK md.6/1-e). Dolayısıyla Türkiye’de sigortalı sayılamayacak yabancılar; karşılıklılık ilkesi gereğince iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri kapsamında kalan yabancılar⁹¹,

⁸⁹ **Ekşi, Nuray** (2018) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Beta, s. 265; **Doğan, Vahit** (2017) Türk Yabancılar Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Savaş, s. 185.

⁹⁰ Yabancılar, bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmet görevlerinde bulunamayacaklarından, sadece kamu idarelerinde sözleşmeli olarak çalışan ve 5510 sayılı Kanunun 4/1-a bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş yabancılar, 4/1-c bendi kapsamında sigortalı sayılabilecektir: **Tuncay/ Ekmekçi**, s. 312.

⁹¹ Türkiye’nin, Almanya, Arnavutluk, Azerbaycan, Avusturya, Çekya, Belçika, Bosna ve Hersek, Danimarka, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre, İtalya, KKTC, Kanada, Karadağ, Kebek, Kore, Libya, Lüksemburg, Makedonya, Norveç ve Romanya, Slovakya, Sırbistan ile sosyal güvenlik anlaşmaları vardır: **Sosyal Güvenlik Kurumu** Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri <[https://www.aybu.edu.tr/hukuk/ybhd/contents/files/yaz%C4%B1m%20kural-lar%C4%B1%202\(trk\).pdf](https://www.aybu.edu.tr/hukuk/ybhd/contents/files/yaz%C4%B1m%20kural-lar%C4%B1%202(trk).pdf)> s.e.t. 29.01.2019 ; **Ekşi**, s. 265, 266. Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin hakları ilgili ikili anlaşmalara tâbi olacaktır: **Çelikel, Aysel / (Öztekın) Gelgel, Günseli** (2017), Yabancılar Hukuku, 23. Baskı, İstanbul, Beta, s. 300.

bir kuruluş tarafından o kuruluş adına veya hesabına Türkiye’de üç ayı geçmeyen bir iş görmek amacıyla gönderilen ve yabancı ülkede sosyal sigortaya tâbi olduğunu belgeleyen yabancılar ile yabancı ülkelerin büyükelçilik veya konsolosluk mensuplarının özel hizmetlerinde çalıştırılan ve gönderen devlet veya üçüncü devletçe sigortalı olduklarını belgeleyen yabancılardır⁹².

Yabancıların genel sağlık sigortasından yararlanması ise, ikâmetgahlarının Türkiye’de olmasına bağlanmıştır (SSGSSK md.60). Türkiye’de ikamet eden uluslararası koruma başvuru sahipleri, statü sahipleri ve vatansızlar ile mütakabiliyet esasına bağlı olarak ikamet izni almış yabancılardan bir ülke mevzuatınca sigortalı olmayanlar, genel sağlık sigortasından yararlanabilecektir⁹³. Bununla birlikte yabancı ülke vatandaşları Türkiye’de bir yıllık ikamet süresini doldurmadıkça, kendilerinden genel sağlık sigortası primi alınmaz ve bu kişiler genel sağlık sigortalısı olarak kabul edilmez (SSGSSK md.52/3). Uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile vatansızlar ise, uluslararası koruma başvurusu yaptıkları veya uluslararası koruma statüsü aldıkları veya vatansız kişi sayıldıkları, korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaya başladıkları tarihten itibaren genel sağlık sigortalısı sayılır (SSGSSK md.61/1-b). Ülkemize eğitim amaçlı gelen yabancı öğrenciler ise karşılıklılık ve Türkiye’de bir yıl ikamet şartı aranmaksızın⁹⁴ ilk kayıt tarihinden itibaren üç ay içinde talepte bulunmaları hâlinde, genel sağlık sigortalısı olacaklardır. Ancak bu süre içerisinde başvuruda bulunmayanlar, eğitimleri süresince genel sağlık sigortası hükümlerine tâbi olmayacak, 5510 sayılı Kanun uyarınca belirlenen prime esas günlük kazancın alt sınırının üçte birinin 30 günlük tutarı üzerinden genel sağlık sigortası primi ödeyeceklerdir (SSGSSK md.60/7).

Türkiye’de ikamet edip zorunlu sigorta kapsamında yer almayan yabancılar ise, uzun vadeli sigorta ve genel sağlık sigortasından, isteğe bağlı sigortalı olarak yararlanabilir (SSGSSK md.50)⁹⁵. Bu kişilerin genel sağlık sigortasından

⁹² Doğan, s. 237; Ekşi, s. 265; Çelikel / (Öztekin) Gelgel, s. 300.

⁹³ Ekşi, s. 266, 267; Doğan, s. 185.

⁹⁴ SSGSSK’nın 52’nci maddesinin 2’nci maddesinde “İsteğe bağlı sigortalı olanlar, bakmakla yükümlü olunan kişi olsa dahi, 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır ve genel sağlık sigortası primini de ödemekle yükümlüdürler. Yabancı ülke vatandaşlarından Türkiye’de yerleşik olma hali bir yılı doldurmadıkça genel sağlık sigortası primi alınmaz ve bu kişiler genel sağlık sigortalısı sayılmaz” ifadeleri ile genel sağlık sigortası için bir yıllık ikâmet şartı aranmıştır.

⁹⁵ SSGSSK md.50/2:

- Bu Kanuna tâbi zorunlu sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışmamak veya sigortalı olarak çalışmakla birlikte ay içerisinde 30 günden az çalışmak ya da tam gün çalışmamak,
- Kendi sigortalılığı nedeniyle aylık bağlanmamış olmak,

yararlanabilmeleri ise, bir yıldır Türkiye'ye yerleşik olma şartına bağlıdır (SSGSSK md.52/2). Yabancıların işsizlik sigortasından yararlanması ise yabancıların bir hizmet akdine dayalı olarak çalışması şartına bağlıdır⁹⁶.

Yabancıların sosyal güvenlik hakkının primsiz rejimi olan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden yararlanması ise kanunlarda yazılı olan şartları sağlama-ları ile mümkün olur. İlgili kanunda sosyal yardım ya da hizmetten yararlanabil-mek için Türk vatandaşı olma şartının aranması durumunda ise, yabancı sta-tüsündeki kişilerin bu haklardan yararlanabilmesi mümkün olmayacaktır⁹⁷.

Yabancıların sosyal güvenlik hakkına ilişkin diğer hükümler ise mavi kart hamilleri ve turkuaz kart⁹⁸ sahiplerine ilişkin olarak düzenlenmiştir. TVK'nın 28'inci maddesinde, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni al-mak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bu kişilerin üçüncü dereceye kadar altsoylarının sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edeceği dü-zenlenmiştir (TVK md.28). Turkuaz kart sahipleri ise süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır (UİK md.11/4). Süresiz çalışma izni sahipleri ise özel kanunlardaki düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hak-ları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tâbi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanır (UİK md.10/4). Dolayısıyla turkuaz kart sahipleri ile TVK'nın 28'inci maddesi kap-samındaki imtiyazlı yabancı statüsüne sahip kişiler, sosyal güvenlik hakkından Türk vatandaşına tanınan şekilde Türk vatandaşları gibi yararlanacaktır.

III. MAVİ KART HAMİLLERİNİN SOSYAL GÜVENLİK HAKKI

A. GENEL OLARAK

TVK'nın 28'inci maddesinde, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılanların sahip olmadığı hakların belirtilmesinin ardından *“Bu kişilerin sos-yal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili*

c) 18 yaşını doldurmuş bulunmak,

d) İsteğe bağlı sigorta talep dilekçesiyle Kuruma başvuruda bulunmak, şartları aranır.

⁹⁶ Ekşi, s. 268.

⁹⁷ Ancak mavi kart sahipleri, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edeceğinden bu durumun istisnasını oluşturacak ve sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanabi-lecektir.

⁹⁸ Yabancıya, Türkiye'de süresiz çalışma hakkı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ise ikamet hakkı veren belgedir (UİK md.3/1-ğ).

kanunlardaki hükümlere tâbidirler.” ifadesine yer verilmiştir. Hükümde, mülga düzenlemelerin aksine mavi kart hamillerinin sahip olamayacakları hakların sayılması ile bu kişilerin sahip olduğu hakların kapsamı iyice genişletilmiştir⁹⁹. Buna ilaveten, ikinci fıkranın son cümlesinde yani kullanılamayacak hakların sayılmasının ardından, sosyal güvenlik hakkına ilişkin yukarıda belirtilen açıklamaya yer verilmesi, kanun koyucunun sosyal güvenlik hakkına özel olarak vurgu yaptığının göstergesidir.

Hükümle, çıkma izni ile Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin sahip oldukları hakların tamamı, TVK’nın 28’inci maddesi ile bu kişilerin üçüncü dereceye kadar altsoylarına da verilmiştir. Doktrinde üçüncü dereceye kadar olan altsoyların kapsamına çıkma iznini kullanan ilgilinin çıkma belgesinde kayıtlı altsoyunun dahil olduğu, imtiyazlı statüden yararlanacak kişilerin bundan daha geniş bir şekilde anlaşılabilmesinin bir diğer ifade ile çıkma belgesinde adı bulunmayan kişilerin de bu kapsama dahil edilebilmesinin ancak kanun hükmü ile mümkün olabileceği savunulmaktadır¹⁰⁰. Kanaatimizce, mavi kart hamillerinin imtiyazlı statüsünden yararlanabilecek altsoy, çıkma belgesinde kayıtlı bulunmayan, çocuk ve torunlarının tamamını da kapsar. Zira bu yaklaşım hükmün getiriliş amacına daha uygun bir yorum olur. İlave olarak, TVK’nın 28’inci maddesinin 5’inci fıkrasında yer alan “*Bu madde hükümlerinden yararlanacak olan altsoyunun, üstsoyu ile soybağını belgelendirmesi şarttır.*” ifadesinden de anlaşılacağı gibi, mavi kart hamili kişinin çıkma izni olarak Türk vatandaşlığından ayrıldığı tarihte, henüz doğmamış çocuk ya da torunlarının üstsoyu ile soybağını tespit ettirmesi ile imtiyazlı statülü yabancı olarak haklardan faydalanabileceği açıktır. Bir diğer ifade ile mavi kart hamillerinin üçüncü dereceye kadar altsoyu, mavi kart hamilleri ile aynı statüye sahiptir¹⁰¹. Bu açıdan çalışmamızda, mavi kart hamillerine yönelik yapılan değerlendirmelerin tamamı, bu kişilerin üçüncü dereceye kadar altsoyları için de geçerli olacağından, her bir açıklamadan sonra yeniden altsoylara ilişkin değerlendirme, tekrardan kaçınmak adına yapılmayacaktır.

⁹⁹ Hükme ilişkin taslak çalışmalar için bkz: **Turhan**, s. 44 vd.

¹⁰⁰ **Güngör, Gülin** (2018) *Tâbiyet Hukuku Gerçek Kişiler- Tüzel Kişiler- Şeyler*, 6. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 180, 181.

¹⁰¹ Cumhurbaşkanınca gerekli görüldüğü hallerde üçüncü dereceye kadar olan altsoy ifadesinin daha da genişletilebilmesi mümkündür (TVK md.28/4).

B. MAVİ KART HAMİLLERİ

TVK'da, çıkma izni olarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin ve bu kişilerin üçüncü dereceye kadar altsoylarının istisnai olarak, seçme ve seçilme, muafin araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü ve kadroya dayalı olarak aslı ve talî kamu hizmeti görevlerini yapmalarının mümkün olmadığı düzenlemiştir (TVK md.28/ 2 ve 3). TVK'nın 28'inci maddesinde, mavi kart hamillerinin kullanamayacakları hakları düzenleyen ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri ile birinci fıkrayı birlikte değerlendirdiğimizde, maddede sayılan istisnalar dışında bu kişilerin Türk vatandaşlarına tanınan diğer tüm haklardan millî güvenlik ve kamu düzenine aykırı olmadıkça aynen Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edecekleri anlaşılmaktadır.

Kanun, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları güvence altına alabilmek için ayrıca vurgulayarak, mavi kart hamillerinin bu haklardan Türk vatandaşları gibi yararlanmasına imkân sağlamıştır. Böylelikle Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte¹⁰² (TVKUY) örnekleme yoluyla sayılan, ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticarî faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ve ferağı gibi haklarla aynı şekilde, sosyal güvenliğe ilişkin haklar da, mavi kart hamilleri tarafından Türk vatandaşları gibi aynen kullanılabilceği güvence altına alınmıştır (TVKUY md.52/2). Kanun koyucunun yaptığı bu vurgu, 5901 sayılı TVK'nın 28'inci maddesinde değişiklik yapan, 09.05.2012 tarihli 6304 sayılı Kanunun madde gerekçesinde de "*Ayrıca, Mavi Kart sahibi kişilerin kamu hizmetlerine girme, sosyal güvenlik hakkı gibi çeşitli konulardaki hakları özel olarak yasal güvenceye kavuşturulmaktadır.*" ifadeleri ile dile getirilmiştir¹⁰³.

Yargıtay'da bu hususu 2017 yılında vermiş olduğu bir kararında şu ifadelerle dile getirmiştir, "*Yurt dışında bulunan Türk vatandaşları, yaşadıkları ve çalıştıkları ülkelerde ekonomik, sosyal ve siyasi haklardan eksiksiz yararlanmak*

¹⁰² R.G. 06.04. 2010, S. 27544.

¹⁰³ Türkiye Büyük Millet Meclisi (2011) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları, (1/564), <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss201.pdf>>, s.e.t. 09.11.2018, Madde: 13, s. 8.

amacıyla yabancı devlet vatandaşlığına geçmektedirler. Özellikle bazı Avrupa ülkeleri, çifte vatandaşlığa izin vermediğinden bu ülkelerin vatandaşlığına geçmek isteyenlerin Türk vatandaşlığından çıkması zorunlu hale gelmektedir. Türk vatandaşlığından izinle çıkanların anavatanlarıyla bağları aynen devam etmekte ve çoğunlukla yurt dışında emekli olduktan sonra Türkiye'ye geri dönmektedirler. Bu nedendir ki Türk vatandaşlığından izinle çıkanlar aslında vatandaşlığı kağıt üzerinde kaybetmekte ancak Türkiye ile maddi ve manevi bağları aynen devam etmektedir. Türk vatandaşlığından izinle çıkanların anavatanları ile bağları aynı kuvvetle devam etmesine karşın bu kişilere doğumla Türk vatandaşı olmayan bir yabancı muamelesi yapılması Türkiye gerçekleriyle bağdaşmayacağından 5901 Sayılı "Türk Vatandaşlığı Kanunu"nun 28. maddesiyle bu kişilerin kazanılmış hakları saklı tutulmuştur.

Bu maddeyle, izinle Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin vatandaşlığı adeta örtülü olarak sürdürülmekte ve vatandaşlıktan kaynaklanan hakları bazı istisnalar dışında korunmaktadır. Kanun'un 28. maddesinin 1. fıkrasına göre asılan bu kişilerin bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam etmeleridir. İstisna olan bu kişilere tanınan haklar değil, yararlanma imkânı tanınmayan haklardır"¹⁰⁴. Bu sebeplerle mavi kart hamilleri, sosyal güvenlik hukukunun primli rejimi açısından 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında sigortalı sayılabilmesi, uzun ve kısa vadeli sigorta kolları, işsizlik sigortası, genel sağlık sigortası ve işteğe bağlı sigortalılık sistemlerinden yararlanabilmesi bakımından, Türk vatandaşları ile aynı statüdedir. Dolayısıyla mavi kart hamilleri sosyal güvenlik hukukunun primli rejiminden aynen Türk vatandaşları gibi yararlanabilecektir.

Sosyal güvenlik hukukunun primsiz rejimi olan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden de özel statülü konumları dolayısıyla Türk vatandaşları gibi yararlanacak. Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden yararlanabilmek için kanunlarda yer alan, Türk vatandaşı olma şartı ise, bu kişilerin Türk vatandaşlığını taşıması sebebi ile hakkın kullanılması açısından herhangi bir sınırlama ya da engel yaratmayacaktır.

¹⁰⁴ Yargıtay HGK, 29. 03. 2017, E. 2015/21-3676, K. 2017/584, <www.kazanci.com> s.e.t. 09.11.2018.

C. SOSYAL GÜVENLİĞE İLİŞKİN HAKLARIN KULLANILMASI

1. Sosyal Güvenliğe İlişkin Kazanılmış Haklar

TVK'nın 28'inci maddesi sosyal güvenlik hakkına ilişkin olarak iki hususa ayrı vurgu yapmıştır. Bu vurgulardan ilki, mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarının kanun tarafından güvence altına alındığıdır. TVK uyarınca, kişinin Türk vatandaşlığından çıkmadan evvel elde ettiği sosyal güvenliğe ilişkin bir hakkı, Türk vatandaşlığından çıkmasının ardından korunmaya devam edecektir (TVK md.28/2 c.son).

Yargıtay da 2017 yılında vermiş olduğu bir kararı ile bu hususu açıkça belirtmiştir. Dava konusu olayda babalarının emekli olmasının ardından Türk vatandaşlığını çıkma yolu ile kaybeden iki kardeş, mahkemece, babalarının emekli olduğu kurumun sağlık hizmetlerinden yararlanabileceklerine ilişkin bir tespit kararı alınmasını istemiş; ancak mahkeme, istemin reddine karar vermiştir. Yargıtay 21'inci Hukuk Dairesi ise “...Gerek, 12.06.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5901 Kanununun 29. maddesindeki yasal düzenlemede, doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığında vatandaşlıktan çıkma izni alanların, sosyal güvenliğe dair kazanılmış hakları saklı tutulmuş olup; anılan kişilerin bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi olmak şartıyla Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam edecekleri belirtilmiştir. Açıklanan kanun maddeleri, açıkça, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin kazanılmış haklarının korunacağını belirtmektedir.

Somut olayda; yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler gözetildiğinde, Türk vatandaşlığından izinle çıkan davacıların, sosyal güvenliğe dair haklarının Türk Vatandaşlık Kanunu ile kazanılmış hak sayılarak korunduğu gözetilmeyerek, davanın reddine karar yerilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.” ifadeleri ile kararı bozarak, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakların, 5901 sayılı TVK'nın 28'inci maddesinde korunduğunu açıkça dile getirmiştir¹⁰⁵.

Yargıtay sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarla ilgili vermiş olduğu diğer bir kararında ise, kazanılmış hak kavramını “kişinin bulunduğu statüden

¹⁰⁵ Yargıtay 21. HD, 03.07.2017, E.2016/3367, K.2017/5638, <www.kazanci.com> s.e.t. 09.11.2018.

doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş bir haktır. Kazanılmış haklar, Hukuk Devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurlardandır.” ifadeleri ile tanımlamıştır. Aynı kararda, kazanılmış hakları ortadan kaldıracak nitelikte yorumların, Anayasanın 2’nci maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir hukuk devleti niteliği ile uyuşmayacağı ifade edilmiştir. Yargıtay bu kararında, mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarının korunmamasını, toplumsal kararlılığı, hukuksal güvenceyi ortadan kaldıracak, belirsizlik ortamına neden olacak ve kabul edilemeyecek bir durum olarak nitelendirmiştir¹⁰⁶. Dolayısıyla kanun hükümlerinden ve Yargıtay’ın kararlarından da anlaşıldığı gibi, Türk vatandaşlığından izin alarak çıkan kişilerin, Türk vatandaşlığını kaybetmeden önce elde ettiği hakları, Türk vatandaşlığını kaybetmelerinin ardında da, korunmaya devam edecek ve kişiler, bu haklarından Türk vatandaşı gibi yararlanacaklardır. Yargıtay HGK’da, davacının Almanya’da geçen çalışma sürelerinin bir kısmı Türk vatandaşı olduğu dönemde, bir kısmı ise Türk vatandaşlığından ayrıldığı dönemlerde olmasının, 3201 sayılı Kanun¹⁰⁷ gereğince hizmet borçlanması¹⁰⁸ açısından kişinin sosyal güvenlik hakkı bakımından değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin kararında, 3201 sayılı Kanununda her ne kadar borçlanma hakkının, yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarına tanındığı ifade edilse de, kişinin çıkma iznini almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılıncaya kadar Almanya’da çalıştığı dönemlerin, borçlanma hakkı kapsamında TVK bakımından, kişinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakkı olduğundan, borçlanma hakkı kapsamına dahil edilmesi gerektiğine karar vermiştir¹⁰⁹. Bu kararla da, kişinin Türk vatandaşlığından çıkmadan evvel sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarının korunması gereği açıkça vurgulanmıştır.

¹⁰⁶ Yargıtay HGK, 28.4.2010, E. 2010/10-210, K. 2010/240, <www.kazanci.com> s.e.t. 09.11.2018.

¹⁰⁷ 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, R.G. 22.05.1985, S. 18761.

¹⁰⁸ Yargıtay’ın tanımına göre hizmet borçlanması, sosyal güvenlik hakkı elde edilmesinde istisnai bir yöntem olarak; primi ödenmediği için hizmet süresinden sayılmayan bazı sürelerin primlerinin borçlanılıp ödenmesi koşuluyla yaşlılık aylığına esas sigortalılık süresi ve prim gün sayısından sayılmasını sağlayan bir yapıyı ifade etmektedir: Yargıtay HGK, 28.4.2010, E. 2010/10-210, K. 2010/240. Ayrıca bkz: **Arıcı**, s. 43, 44.

¹⁰⁹ Yargıtay HGK, 28.4.2010, E. 2010/10-210, K. 2010/240, <www.kazanci.com> s.e.t. 09.11.2018.

2. Sosyal Güvenlik Hakkı

TVK'nın 28'inci maddesi hükümlerinden, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanların ve onların üçüncü dereceye kadar altsoylarının, sosyal güvenliğe ilişkin haklarının kazanılmış hak olsun ya da olmasın Türk vatandaşları gibi özel kanunlarda gösterildiği şekilde kullanmaya devam edecekleri sonucu çıkmaktadır. Zira TVK'da Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin, *“bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler”* ifadeleri ile kanunda sayılan seçme seçilme, muafin araç veya ev eşyası ithal etme hakları ile kamu görevine girme yasağı ve askerlik yapma yükümlülüğü dışında, Türk vatandaşları ile aynı statüde oldukları ifade edilmektedir. Kanundaki ifadeye bağlı olarak sadece kazanılmış sosyal güvenlik hakkının yararlanılabilecek haklar kategorisine konulması doğru olmaz.

403 sayılı TVK'nın 29'uncu madde hükmünün ve 5901 sayılı TVK'nın 28'inci maddesinde yer alan düzenlemenin ana amacı, buldukları ülkelerde siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan daha etkin olmak isteyen vatandaşlarımızın çıkma izni aldıktan sonra, kanunda belirtilen istisnalar dışında, diğer tüm haklardan Türk vatandaşları gibi yararlanmalarının devamını sağlayabilmektir¹¹⁰. Bu açıdan kanunda yer alan istisnaları geniş bir şekilde yorumlayarak sosyal güvenliğe ilişkin hakları, mavi kart hamili imtiyazlı yabancı statüsünde olanların kullanamayacağı haklar arasında görmek, kanunun amacına uygun düşmez. Bir diğer ifade ile Türk vatandaşlığından çıkan kişi sosyal güvenliğe ilişkin haklardan aynen yararlanmaya devam edecektir. İmtiyazlı yabancı statüsüne sahip olan, mavi kart hamillerinin hak ve hürriyetleri, Türk vatandaşları gibi devam eder. Ancak bu kişilerin, seçme ve seçilme hakkı, muafin araç ya da ev eşyası ithal etme hakkı, askerlik yapma yükümlülüğü ile kamu görevinde bir kadroda yer alarak bulunma hakları yoktur. Kanun istisnaları sayarken sosyal güvenlik hakkından yararlanmaya yer vermediğinden, sosyal güvenlik hakkı Türk vatandaşlığından çıkmanın ardından, aynen Türk vatandaşları gibi kullanılabilen haklardandır. Dolayısıyla mavi kart hamilleri kazanılmış hak olsun ya da olmasın sosyal güvenliğe ilişkin haklarını kullanabileceklerdir.

¹¹⁰ Aygül, s. 43.

Sosyal güvenliğe ilişkin bir hak, çıkma hakkı kullanılmadan önce kazanılmış olsun ya da çıkma hakkının kullanmasından sonraki bir zamanda şartları tamamlanarak doğmuş olsun, mavi kart hamillerinin kullanabileceği hak olarak görülmesi yorumlama ilkelerinden olan istisnalar dar yorumlanır ilkesi ile de örtüşür. Kanun koyucu “*Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, bu maddede belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler*” ifadeleri ile kuralı belirtmiştir (TVK md.28/1). Kural olarak mavi kart hamilleri, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam eder. Bu sonuç kanunun amacı ile de örtüşmektedir. Ancak istisna kapsamındaki hak ve yükümlülüklerin, mavi kart hamillerince kullanılamayacağı açıkça ifade edilmiştir. 28’inci maddenin ikinci fıkrasında sadece sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklardan bahsedilmesi sebebiyle kuralın haklardan aynen Türk vatandaşları gibi yararlanmak olduğu göz ardı edilerek, yararlanılabilecek haklar kapsamına sadece sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakların dahil edilmesi kanunî düzenlemedeki istisnaların genişletilmesi olacak ve yerinde bir yorum olmayacaktır. Dolayısıyla istisnaların geniş yorumlanarak kazanılmış haklar dışındaki sosyal hakların, çıkma izni alan kişilerin kullanamayacağı haklar arasında görülmesi, istisnaların geniş yorumlanması anlamına gelir. Halbuki kuralın geniş, istisnaların ise dar yorumlanması gerekir¹¹¹. Bu açıdan kanunda ismen sayılan istisnaların yanına sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklar dışındaki hakları eklemek yerinde olmaz. Bu yorum tarzı, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakların korunacağını vurgulamak için getirilen ve mavi kart hamillerinin lehine olan hükmün amacına aykırı olarak, mavi kart hamillerinin kullanabileceği sosyal güvenlik hakkının kapsamını daraltmak anlamını taşır.

3. Sosyal Güvenliğe İlişkin Hakların Kullanılması

Kanun vurguladığı ilk husus olan mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarının güvence altına alınmasının yanı sıra ikinci vurgu,

¹¹¹ Gözler, Kemal “Yorum İlkeleri” Ergül, Ozan (Editör) Kamu Hukukçuları Platformu Toplantısı, 29-30 Eylül 2012, Ankara s. 59 vd.

sosyal güvenliğe ilişkin hakların kullanımının özel kanunlarda öngörüldüğü şekilde olacaktır (TVK md.28/2 c.2). Kanaatimizce kanunun koyucunun buradaki amacı, hakların Türk vatandaşları gibi kullanılacağı hususuna bir daha vurgu yapmaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi kullanılacak hak kapsamına sadece kazanılmış haklar değil sosyal güvenliğe ilişkin hakların tamamı girmektedir. Ancak Kanunun ikinci vurgusunda da açıkça belirttiği gibi sosyal güvenliğe ilişkin hakların kullanılabilmesi özel kanunlardaki hükümlere tâbi tutulmuştur. Hükümle sosyal yardım, sosyal hizmet ya da sosyal sigortalara ilişkin hakların aynen Türk vatandaşlarında olduğu gibi, bu haklara ilişkin özel olarak düzenlenmiş kanunlara göre kullanılacağı güvence altına alınmıştır. Bu sonuca Yönetmelik hükmünden de ulaşabilmek mümkündür. Yönetmeliğin 52'nci maddesinde “*Bu kişilerin Türkiye’de ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticarî faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemler, ilgili kurum ve kuruluşlarca Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuat çerçevesinde yürütülür*” denilerek, istisnalar dışındaki tüm hakların Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan haklara ilişkin özel olarak düzenlenmiş mevzuat çerçevesinde kullanılacağı belirtilmiştir (TVKUY md.52/2).

IV. SOSYAL GÜVENLİĞE İLİŞKİN ÖZEL KANUNLARDA YER ALAN DÜZENLEMELER

Sosyal güvenliğe ilişkin haklar, bu hakların kullanımına ilişkin mevzuatta yer alan şartlarda kullanılır. Kanunda, hakkın kullanılması Türk vatandaşı olma şartına bağlanmış olabilir. Mavi kart hamilleri bakımından, Türk vatandaşı olma şartının yerine getirilmiş olduğu kabul edilir¹¹². Bu yaklaşım TVK'nın 28'inci maddesinin uygulamasında yeknesaklık sağlanması için de yerinde olur. Şöyle ki her ne kadar bazı mesleklerin münhasıran Türk vatandaşları tarafından yapılabileceği özel kanunlarla düzenlenmiş olsa da, mavi kart hamilleri, Türk vatandaşı olmamalarına rağmen, TVK'nın 28'inci maddesinde sayılan istisnalar dışındaki haklardan, Türk vatandaşı gibi yararlanabilir. Dolayısıyla mavi

¹¹² Ancak Sosyal Güvenlik Kurumu gelir tespitinde mavi kart hamillerini yabancı olarak kabul etmektedir. Eksi, s. 263.

kart hamilleri, münhasıran Türk vatandaşlarına hasredilmiş meslekleri de yapabilirler. Örneğin, avukatlık¹¹³ ve noterlik¹¹⁴ yapabilmek veya marka ve patent vekili¹¹⁵ olabilmek için, ilgili kanunlarda, Türk vatandaşı olma şartı aranmaktadır. Ancak mavi kart hamili kişilerin imtiyazlı statülerine bağlı olarak, bir kadroya dayalı olarak kamu hukuku rejimine tâbi kamu hizmeti görevleri dışında, Türk vatandaşı olma şartını arayan ve yabancıların yapamayacakları meslekleri yapabilecekleri kabul edilmektedir¹¹⁶. Bu kapsamda mavi kart hamillerinin memur¹¹⁷ olmak dışında özel kanunlarında Türk vatandaşı olma şartı arayan noterlik, avukatlık gibi kamu hizmetlerine girebilecekleri kabul edilir. Böyle bir yaklaşım sosyal güvenliğe ilişkin haklar için de kabul edilerek, hakkın kullanılmasında uygulamaya aktarılmalıdır. Diğer bir ifade ile kanunlarda Türk vatandaşı olma şartı arandığı hallerde dahi sosyal güvenlik hakkı bakımından mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik hakkını, Türk vatandaşı gibi kullanacağı ve Türk vatandaşı olma şartından istisna tutulduğu kabul edilmelidir. Bu kapsamda çalışmamızın ilerleyen kısmında iç hukukumuzda sosyal güvenliğe ilişkin hakların kullanılmasında, Türk vatandaşı olma şartını arayan hükümlerin mavi kart hamilleri bakımından uygulanmasının incelenmesine yer verilecektir.

A. EMEKLİ SANDIĞI KANUNU

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda¹¹⁸(ESK), kanunda yer alan haklardan yararlanabilmek adına Türk vatandaşı olma şartı

¹¹³ 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 3'üncü maddesinde avukatlığa kabul şartları arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma şartı aranmaktadır. R.G.07.04.1969, S. 13168.

¹¹⁴ 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nda (NK) noterlik mesleğine kabul şartları arasında, noterlik stajı yer almaktadır ve stajı yapabilmek için ise, Kanun'un 7'nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma şartı aranmaktadır. R.G.05.02.1972, S. 14090.

¹¹⁵ 5000 sayılı Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 30'uncu maddesinde vekil olabilmek için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma şartı aranmaktadır. R.G. 19.11.2003, S. 25294.

¹¹⁶ Aygül, s. 56.

¹¹⁷ Bir kişinin memur olabilmesi için, kamuda yani devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinde çalışması, genel idari esaslara göre yürütülen kamu görevini yapması ve gördüğü hizmetin asli ve sürekli kamu hizmeti niteliğinde olması yani bir kadroya bağlı görev yapması gerekmektedir: **Akyılmaz/Sezginer/Kaya**, s. 652; **Tanrıver, Süha** (1993) Konkordato Komiseri, 1. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 133; **Atay**, s. 8.

¹¹⁸ R.G.17.06.1949, S. 7235.

aranmıştı. Bu kanunda, Türk vatandaşı olma şartının yanında 18 yaşını doldurmuş olma şartı da aranmaktaydı (ESK md.12)¹¹⁹. Ayrıca muhtaç ve dul aylığından yararlanabilmek için de, Türk uyruğundan olmak gerekmektedir (ESK md.80)¹²⁰. Ancak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 106'ncı maddesi ile hakların kullanılmasında Türk vatandaşı olma şartını arayan bu hükümler yürürlükten kaldırılmıştır (SSGSSK md.106).

5510 sayılı Kanunun geçici 4'üncü maddesinde getirilen düzenleme ile 5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, 5434 sayılı Kanuna göre aylık bağlananlar ile kanun yürürlüğe girmeden önce sigortalı olanlar açısından, 5434 sayılı Kanunun uygulanmasına devam edileceği düzenlenmiştir¹²¹. Dolayısıyla bu kişiler için halen sosyal güvenlik hakkından yararlanabilmek için Türk vatandaşı olma şartı aranmaya devam edecektir. Yukarıda ayrıntısı ile açıklandığı üzere, çıkma iznini kullanan kişiler TVK'da belirtilen istisnalar dışında, kanunlarda tanınan haklardan aynen Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edeceklerdir. Buna örnek olarak çıkma izni kullanan kişilerin, her ne kadar kanunlarda Türk vatandaşı olma şartı bulunsa da, TVK'nın 28'inci maddesinde yer alan istisnalar içinde olan kamu görevlisi olmamak şartı ile avukat¹²² ya da noter¹²³ olabileceklerinin kabulünü vermiştik¹²⁴. Zira çıkma izni kullananlar, Türk vatandaşı olma şartından istisna tutulmuşlardır¹²⁵. Sosyal güvenlik hakkı bakımından da mavi kart hamilleri açısından farklı bir durum söz konusu değildir. Bu sebeple 5434 sayılı Kanunun uygulama alanına girecek mavi kart hamilleri, kanunda öngörülen Türk vatandaşı olma şartından istisna tutularak aynen

¹¹⁹ 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanun 12'nci maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 106'ncı maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, md.106.

¹²⁰ 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanun 80'inci maddesi, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 106'ncı maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: **Ekşi**, s. 267, 268.

¹²² 1136 sayılı Avukatlık Kanunu (AK) avukatlığa kabul şartları arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma şartını aramaktadır (AK md.3/1-a). R.G. 07.04. 1969, S. 13168.

¹²³ 1512 sayılı Noterlik Kanunu stajyerlik şartları arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma şartını aramıştır (NK md.7/1-1): R.G. 05.02.1972, S. 14090.

¹²⁴ Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılanlar, kamu görevlisi olmaksızın noterlik, hekimlik, hemşirelik, eczacılık, yeminli mali müşavirlik, mühendis ve mimarlık gibi serbest meslekleri yapabileceklerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Aygül, Musa** (2010) "Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybeden Kişilerin Kamu Görevine Girme Yasağı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:14, S:1, s. 31-60.

¹²⁵ **Aygül**, s. 56.

Türk vatandaşı gibi sosyal güvenlik hakkından yararlanmaya devam edebilecektir. Bu noktada her ne kadar mavi kart hamillerinin Emekli Sandığı Kanunu kapsamında doğmuş olan sosyal güvenlik hakkını Türk vatandaşları gibi aynen kullanılmaya devam edebileceklerini belirtmiş olsak da, Emekli Sandığı Kanunu'nun kapsamına memurlar dahil olduğundan ve mavi kart hamillerinin memur olması TVK'nın 28'inci maddesi ile yasaklandığından, Emekli Sandığı Kanunu kapsamında kullanılacak sosyal güvenlik hakkının sadece çıkma izni almadan önce kazanılmış olan sosyal güvenlik hakkı olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

B. 2022 SAYILI 65 YAŞINI DOLDURMUŞ MUHTAÇ GÜÇSÜZ ve KİMSESİZ TÜRK VATANDAŞLARINA AYLIK BAĞLANMASI HAKKINDA KANUN

Sosyal güvenliğin bir alt kolu olan primsiz rejim içindeki sosyal yardımlar da sosyal güvenlik hakkı arasında kabul edilmelidir. 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun¹²⁶ un isminden de anlaşılacağı gibi hakkın kullanılması şartlarından ilki, 65 yaşın üzerinde muhtaç, güçsüz ve kimsesiz bir kimse olmak iken bir diğer şart, Türk vatandaşı olmaktır (md.1). Kanun ayrıca 65 yaşını doldurmamış olmasına rağmen 18 yaşını dolduran Türk vatandaşlarına da aylık bağlanacağını hüküm altına almıştır (md 2/1-b)¹²⁷.

¹²⁶ 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç Güçsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, R.G. 10.07.1976, S. 15642.

¹²⁷ Başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde engelli olduklarını ilgili mevzuatı çerçevesinde alınacak sağlık kurulu raporu ile kanıtlayan, 18 yaşını dolduran Türk vatandaşı engellilerden; sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanmasında mümkün olanlar hariç olmak üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilenlere muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe (4.860) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından bulunacak tutarda, aylık bağlanacaktır (MGKABHK md 2/1-a) . İlaveten “İlgili mevzuatı çerçevesinde alınacak sağlık kurulu raporu ile engelli olduklarını kanıtlayan, 18 yaşını dolduran ve talebine rağmen Türkiye İş Kurumu tarafından işe yerleştirilememiş olan Türk vatandaşlarından; sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanmasında mümkün olanlar hariç olmak üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilenlere muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe

2022 sayılı Kanunun 1 ve 2'nci maddelerinde yer alan, Türk vatandaşı olma şartı yine TVK'nın 28'inci maddesi kapsamındaki mavi kart hamilleri için aranmaz. Zira 65 yaşını doldurduktan sonra çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılmış kişiler bakımından sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hak sözü konusu olacağından, bu kişilerin Türk vatandaşı olma şartından muaf oldukları açıktır. Bu kişiler sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarından, Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edecektir (TVK md.28/2 c.son). Ancak burada TVK'da açıkça ifade edildiği gibi sosyal güvenliğe ilişkin haklar ilgili kanunlardaki şartlarla kullanılabilirliğinden, mavi kart hamillerine aylık bağlanabilmesi için haktan yararlanacak kişilerin, 2022 sayılı Kanunun aradığı muhtaç, güçsüz ve kimsesiz bir kimse olma şartını sağlaması gerekir.

18 yaşını doldurmasının ardından kanunun aradığı şartlarda muhtaçlık, kimsesizlik ya da yoksulluk şartlarını taşıyan kişilerin, çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığından ayrılması durumunda, bu kişiler için de sosyal güvenliğe ilişkin hak, kazanılmış hak niteliğinde olacağından, 2022 sayılı Kanunda öngörülmüş olan, Türk vatandaşı olma şartından muaf tutulurlar. Çıkma iznini kullandığı sırada 2022 sayılı Kanunun aradığı şartlara sahip olmayan ancak çıkma iznini kullanarak Türk vatandaşlığından ayrıldıktan sonra 2022 sayılı Kanunun aradığı muhtaçlık, kimsesizlik ve yoksulluk sınırına gelen bir kişi ise yine, 2022 sayılı özel kanunda aranan Türk vatandaşı olma şartından istisna tutulur. Zira sosyal güvenliğe ilişkin hakkını kullanacak olan kişi, yukarıda yaptığımız açıklamalar doğrultusunda hakkın kullanılmasında Türk vatandaşı gibi değerlendirilmelidir. Bu sonuç, çıkmanın sonuçlarını düzenleyen TVK'nın 28'inci maddesinin amacına en uygun olandır.

C. 3201 SAYILI YURT DIŞINDA BULUNAN TÜRK VATANDAŞLARININ YURT DIŞINDA GEÇEN SÜRELERİNİN SOSYAL GÜVENLİKLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ HAKKINDA KANUN

3201 sayılı Kanun başlığında her ne kadar Türk vatandaşı ifadesi yer almaktaysa da, Kanunun Amaç ve Kapsam başlıklı 1'inci maddesinde, "*Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra Türk vatandaşı*

(3.240) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından bulunacak tutarda" aylık bağlanır (MGKABHK md 2/1-b).

olarak yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri... bu Kanun hükümlerine göre sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilir.” hükmüne yer verilmiştir. Hükümden de anlaşıldığı gibi, yurt dışında geçen çalışma sürelerinin sosyal güvenlik kapsamında değerlendirilebilmesi için Türk vatandaşı olma şartı aranmadığından¹²⁸, mavi kart hamillerinin de yurt dışında geçen çalışma sürelerini sosyal güvenlik hakkı bakımından değerlendirebilecekleri kabul edilir¹²⁹.

Kişilerin Türk vatandaşlığından çıkma izni alarak çıkmadan evvel, Türk vatandaşı olarak yurt dışında çalışmaları, çalışma sürelerinin borçlanılabilmesi açısından kazanılmış hak oluşturur¹³⁰. Dolayısıyla hükümde böyle bir ifade bulunmasa dahi 3201 sayılı Kanun, TVK'nın 28'inci maddesi ile birlikte düşünüldüğünde de bu sonuca ulaşılacak idi. Ancak 3201 sayılı Kanun, hakkın kullanımını özel bir şarta bağlamıştır. Hükümden geçen “...çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra Türk vatandaşı olarak yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri...” ifadesi, TVK'nın 28'inci maddesinde var olan kazanılmış hakların saklı olup, hakkın kullanımının ilgili kanundaki hükümlere tâbi tutulmasının bir karşılığını oluşturmaktadır. Zira TVK gereğince, sosyal güvenliğe ilişkin haklar özel kanunlardaki hükümlere tâbidir. Bu noktada 3201 sayılı Kanun çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişilerin, sadece Türk vatandaşı iken yabancı ülkedeki çalışmalarının sosyal güvenlik kapsamında hüküm ifade edebileceğini

¹²⁸ T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü (2011) SGK Genelgesi 2011/48, <http://uye.yaklasim.com/filezone/yaklasim/tummevzuat/sgk_genelgeleri/6408591.htm>, s.e.t. 09.11.2018, 4. Bölüm, 5. Kazanılmış haklar, fıkra 8. Ayrıca 3201 sayılı Kanunda da başvuru şartları arasında Türk vatandaşı olma şartı aranmamıştır.

¹²⁹ Maddede 2014 yılında yapılan değişiklik öncesinde, mavi kart hamillerinin Türk vatandaşı olmaması sebebi ile 3201 sayılı kanundan faydalanamayacağı kabul edilmekteydi. Maddede yapılan değişiklik sonrasında, mavi kart hamillerine de yurtdışında Türk vatandaşı olarak geçen süreler için borçlanma hakkı tanınmıştır. Madde değişikliği yapıldığı kadar hizmet borçlanma talepleri reddedilen mavi kart hamilleri için ise 29.12.2014 tarihinden itibaren 3 ay içinde yeniden başvuru hakkı tanınmış ve borçlanma işleminin 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanunu'nun yürürlük tarihi olan 11.09.2014 tarihine göre sonuçlandırılacağı kabul edilmiştir: **Çavuş, Ö. Hakan** (2015) “Yargı Kararları ve Sosyal Güvenlik Kurumu

Uygulamaları Kapsamında Son Değişikliklerle Birlikte Yurtdışı Hizmet Borçlanması”, Çalışma ve Toplum, S.4, s. 35-76, s. 41, 42.

¹³⁰ Yargıtay 10. HD, 22.01.2015, E. 2014/20036, K. 2015/950; Yargıtay, HGK, 18.01.2017, E. 2016/10-218, K. 2017/3 <www.kazanci.com> s.e.t. 09.11.2018; Yargıtay HGK, 29. 03. 2017, E. 2015/21-3676, K. 2017/584, Yargıtay, 10. HD, 22.01.2015, E. 2014/21987, K. 2015/1013, <www.kazanci.com> s.e.t. 09.11.2018.

düzenlemiştir¹³¹. Bu sebeple, çıkma izni alan kişiler, yurt dışında çalışma sürelerinin sosyal güvenlik bakımından değerlendirilebilmesi için, kanunun aradığı bu şarta göre aylık bağlanmasını talep edebileceklerdir.

Bu konuda Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda 19.11.1955 doğumlu davacı, 01.09.2000 tarihinde izinle Türk vatandaşlığından ayrılmıştır. Davalı kurumdan, 19.11.1973 tarihinin sigortalılık başlangıç tarihî olarak tespiti, 01.03.2014 tarihinden itibaren kısmi yaşlılık aylığına hak kazandığının tespiti ve aylıkların yasal faizi ile birlikte ödenmesini talep etmiştir. Davalı Kurum, başvuruyu kişinin Türk vatandaşı olmaması gerekçesiyle reddetmiştir. Kişi bunun üzerine, yurt dışında geçen çalışma süresini, 3201 Sayılı Kanun kapsamında borçlanma hakkı olduğunun tespiti, aksi yöndeki Kurum işleminin iptali, 19.11.1973 tarihinin sigortalılık başlangıç tarihi olarak tespiti, 01.03.2014 tarihinden itibaren kısmi yaşlılık aylığına hak kazandığının tespiti ve aylıkların yasal faizi ile birlikte ödenmesi istemleriyle dava açmıştır. Yerel mahkeme *"...tekrar Türk Vatandaşlığına dönmediği sürece kesin dönüş koşulunu yerine getirmesinin ve 3201 Sayılı Kanun'un öngördüğü aylık koşullarından yararlanmasının hukukten tartışılmasının mümkün olmadığı dikkate alınarak; davacının aylık bağlanmasına yönelik isteminin reddine"* karar vermiştir. Yargıtay 21. HD ve HGK ise, davaya ilişkin yaptıkları incelemede, aylık bağlanması ve devamı için TVK'nın 28'inci maddesi gereğince Türk vatandaşı olma şartının aranmıyacağı, zira bu kişilerin çıkma hakkını kullanmalarının ardından istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam etmeleri sebebiyle, Türk vatandaşı olmayan kişilerin aylık almalarına engel bir durum olmadığına karar verilmiştir¹³². Dolayısıyla 3201 sayılı Kanun aradığı

¹³¹ Çavuş, s. 42. Yargıtay 21. HD, 19.01.2015, E. 2014/22665, K. 2015/441, Yargıtay, 21. HD. 13.06.2016, E. 2016/8400, K.2016/9708; Yargıtay 10. HD, 06.05.2011, E. 2009/ 869, K.2010/6691 <www. kazanci.com> s.e.t. 17.03.2019.

¹³² Kararda ayrıca 3201 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinde yer alan, değerlendirilen sürelerle istinaden aylık tahsisi yapılabilmesi için yurda kesin dönülmüş olma ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışılmıştır. İlk derece mahkemesince kesin dönüş kavramı, salt çalışma veya yardım alma durumuyla değerlendirilemeyip davacının yurda kesin dönüş konusunda irade beyanını da barındıran, yerleşim yerinin sürekli kalma niyetiyle oturmak olduğu dikkate alınarak, davacının bu yönde bir iradesinin aranmasını gerektiren bir kavramdır. Ancak özel daire ve HGK ise kesin dönüş kavramını, yurt dışı çalışma ilişkisinin ve bu bağlamda sosyal güvenlik kurumlarıyla sigortalı ilişkisinin sona ermesi olarak yorumlamıştır: Yargıtay HGK, 29.03.2017, E. 2015/21-3676, K. 2017/584; Yargıtay 21. HD. 19.01.2015, E.2014/23686, K.2015/428; Yargıtay 21. HD, 16.04.2015, E. 2015/7063, K. 2015/8214. Aynı yönde bkz: Yargıtay 10. HD, 28.05.2015, E. 2015/7887, K. 2015/10300 <www. kazanci.com> s.e.t. 17.03.2019.

şartları sağlayan hak taleplerinde, mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin haklarının kullanılmasında, Türk vatandaşları ile aynı statüde olduğu açıkça kabul edilmiştir.

V. MİLLÎ GÜVENLİK VE KAMU DÜZENİNE İLİŞKİN HÜKÜMLERİN MAVİ KART HAMİLLERİNİN SOSYAL GÜVENLİK HAKKINA ETKİSİ

Doğumla Türk vatandaşlığına sahip olup çıkma hakkını kullanan kişilerin, hükümde yer alan istisnalar dışındaki haklardan Türk vatandaşları gibi yararlanmaya devam edecekleri düzenlenmiştir. (TVK md.28/1). Ancak hakların kullanımında, millî güvenlik ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı tutulmuştur (TVK md.28/ 1 c.son).

Kamu düzeni kavramı zamana ve yere göre değişebilmektedir¹³³. Toplumun iç ve dış tehditlerden uzak yaşaması kadar, bireylerin toplum içinde güvenle yaşamasına da ihtiyaç vardır¹³⁴. İşte soyut bir kavram olmasına rağmen, toplumun huzur ve sükûnunu sağlayan, devlet ve devlet teşkilatını korumayı amaçlayan her şey, kamu düzenini oluşturmaktadır. Bir diğer ifade ile kamu düzeni, toplumun her alanındaki düzeni oluşturmaktadır¹³⁵. Bu noktada bireylerin hırsızlık, silahlı saldırı, darp gibi insan eliyle oluşan tehditlerin yanı sıra, doğal afet, salgın hastalık gibi konularda da huzur ve güven içerisinde yaşamaya ihtiyacı vardır. Bu durum idareye, kamu düzenini etkileyecek konularda bireylerin haklarının kullanımını kısıtlama yetkisi verir¹³⁶.

Kamu düzenin soyut bir kavram olmasına bağlı olarak, özel ve kamu hukuku kuralları içerisinde yer alan kurallardan hangilerinin kamu düzenini ilgilendirdiğinin tespiti zordur¹³⁷. Ancak kamu düzenine ilişkin kuralların, toplumun menfaatleri ile temel yapısını koruyan kurallar olduğu kabul edilir¹³⁸. Bu açıdan, kişisel hak ve özgürlüklere aykırılık, Anayasanın temel ilkelerine, örf ve

¹³³ Doğan (2017), s. 218.

¹³⁴ Çağlayan, Ramazan (2018), İdare Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 266.

¹³⁵ Anayasa Mahkemesi, E. 1976/27, K. 1976/51, 18 ve 22/11/1976, R.G. 16.5.1977, S.15939.

¹³⁶ Çağlayan, s. 266.

¹³⁷ Aygül, s. 42.

¹³⁸ Ercoskun Şenol, H. Kübra (2016) "Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Siniri: TBK M. 27" İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:74, S:2, s. 709-737, s. 729.

adete aykırılık gibi hususlar, kamu düzenine aykırılık oluşturur¹³⁹. Kamu düzeni, toplumun ve onu oluşturan bireylerin can ve mal güvenliğini ve onurlarını her türlü kaza ve tehlikeden koruyan güvenlik unsuru, toplumun günlük yaşantısını engelleyecek her türlü, kargaşa, ses ve kirliliğin önüne geçilmesini sağlayan kamu huzuru, toplumun bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunması ve sağlıklı bir ortamda yaşaması anlamına gelen genel sağlık ve genel ahlâk¹⁴⁰ unsurlarından oluşur¹⁴¹. Modern anlayışa göre insan onuru da kamu düzeninin bir unsurunu oluşturmaktadır¹⁴². Dolayısıyla bu unsurlara aykırılık da kamu düzenine aykırılık oluşturur.

Millî güvenlik kavramı, gerek dış gerekse iç güvenlik açısından ve kültür, sanat, ticaret, ekonomi ve askeri alanlar gibi pek çok alanda mevcut durumda ve gelecekte güvence içinde olmayı ifade eden çerçeve bir kavramdır¹⁴³. Kavramın siyasî ve hukukî boyutları söz konusudur. Kavramın siyasî niteliği, kanunlarda tanımlanmamış olmasına ve ülkelerin değişen siyasî yapılarına bağlı olarak ülkeden ülkeye değişkenlik göstermesindedir. Millî güvenliğin hukukî yönünü ise, kanunlarda yer alması oluşturur¹⁴⁴. II. Dünya savaşından sonra gelişen teknoloji, askerî alandaki gelişmeler ve silah teknolojisinin gelişimi, savaş ve savunma sorunlarının yeni düzenlemelerle ele alınması zorunluluğunu getirmiştir. Bu zorunluluğa bağlı olarak, özgürlükler, millî güvenlik gerekçesi ile kanunlar ve Anayasa yolu ile kısıtlanmıştır¹⁴⁵. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da, bazı hakların kullanılmasının, millî güvenlik gerekçesi ile sınırlandırılabilceği kabul edilmiştir. Anayasanın düşünce açıklama ve yayma hürriyeti (AY md.26), haberleşme hürriyeti (AY md.22), dernek kurma hakkı (AY md.33), toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı (AY md.34), sendika

¹³⁹ Şanlı, Cemal / Esen, Emre / Ataman-Figanmeşe, İnci (2018) Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 73.

¹⁴⁰ Bireysel ahlâk kural olarak kamu düzeninin dışında kalmakla birlikte, bireysel ahlâkın dışa yansımalarının toplumsal düzeni bozacağı noktada ahlâk kamu düzeninin bir parçasını oluşturmaktadır: Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya, s. 567; Çağlayan, s. 270.

¹⁴¹ Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya, s. 564 vd.; Çağlayan, s. 268 vd.

¹⁴² Gözler, Kemal / Kaplan, Gürsel (2018) İdare Hukuku Dersleri, 20. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, s. 526.

¹⁴³ Çaycı, Sadi (2016) "Türkiye'nin Millî Güvenliği", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S:4, s.3327-3344, s. 3328.

¹⁴⁴ Aybay, Rona (1978) "Millî Güvenlik Kavramı ve Millî Güvenlik Kurulu", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:33, S:1, s. 59-82, s. 60.

¹⁴⁵ Aybay (2004), s. 61.

kurma hakkı (AY md.51) başlıklı maddelerinde, hakların millî güvenliğe bağlı sınırlandırılabilmesi kabul edilmiştir.

Anayasanın dışında, kanunlarda da millî güvenliğe bağlı olarak kısıtlayıcı hükümlere yer verilmiştir. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunda (STİSK)¹⁴⁶, başlamış olan kanunî bir grev ya da lokavtın millî güvenlik sebebi ile ertelenebileceği belirtilmiştir (STİSK md.63). TVK'da millî güvenlik ve kamu düzenine aykırı olmama, Türk vatandaşlığının kazanılması hallerinde (TVK md.11, 12, 13, 14, 16) vatandaşlığın kazanılmasını engelleyecek bir hal olarak düzenlenmiştir. Millî güvenlik gerekçesi, TVK'nın 28'inci maddesinde ise, mavi kart hamillerinin sahip oldukları haklarını, Türk vatandaşı gibi kullandıklarının önüne geçen, engelleyici bir hal olarak düzenlenmiştir.

TVK hükmü gereğince, mavi kart hamillerine tanınan hakların kullanılması, millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık teşkil ediyorsa, bu hakların kullanılmasını sınırlandırılabilir (TVK md 28/1). Ancak hakların kamu düzeni ve millî güvenlik sebebiyle sınırlandırılması istisnai nitelikte olduğundan dar yorumlanmalıdır¹⁴⁷. Üstelik buradaki değerlendirme, genel olarak yapılmamalıdır. Bu kapsamda kamu düzenine ve millî güvenliğe aykırılık, somut olay bazında dikkate alınmalıdır. Örneğin, Türkiye'ye giriş ve ülkede seyahat etme, çalışma hakkı, taşınmaz satın alma gibi haklar kamu düzeni ve millî güvenlikle yakından alakalı olabilecek hususlardır. Bu hakların kullanılmasının doğrudan kanundaki millî güvenlik ya da kamu düzenine dayanarak kısıtlanması, hakların, Türk vatandaşları gibi kullanılmasına engel olup, buna bağlı olarak kanunun amacına aykırılık oluşturabilir. Bu sebeple her somut olay bakımından ayrı ayrı incelemeler yapılarak, hakkın kullanılmasının kamu düzenine ya da millî güvenliğe aykırılık teşkil edip etmediği araştırılmalıdır¹⁴⁸.

Doktrinde hak kullanımının millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından sınırlandırılması, hakların kullanımını zorlaştırması açısından eleştirilmektedir. Zira millî güvenlik ve kamu düzeni kavramlarının içeriğinin muğlak olması, bu kavramların hakkın kullanılmasını engelleyip engellemeyeceğinin önceden tespit edilememesi ve mavi kart hamillerinin ülkeye giriş, ülkede ikamet

¹⁴⁶ R.G.07.11.2012, S. 28460.

¹⁴⁷ Aygül, s. 43.

¹⁴⁸ Aygül, s. 44.

ya da seyahat etme veya çalışma gibi haklarının doğrudan millî güvenlik ve kamu düzenini ilgilendirebilecek olması sebebiyle eleştirilmekte ve mavi kart hamillerine tanınan bu hakların kullanımı önünde bir engel oluşturabileceği kabul edilmektedir¹⁴⁹.

Kanaatimizce, mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik hakkından yararlanabilmelerinin kamu düzeni veya millî güvenlik sebebi ile kısıtlanabilmesi oldukça güçtür. Aksine sosyal güvenlik hakkı, Anayasada da açıkça belirtildiği gibi yabancı-Türk ayrımı yapılmaksızın toplumdaki herkesin muhtaçlık seviyesine düşmesini engelleyebilmek amacıyla oluşturulmuş kurallardır. Bu sebeple, eş dost ve yakınların insanî bir yaşama erişmesini sağlayacak nitelikteki sosyal güvenlik hakkının millî güvenlik ya da kamu düzenine aykırılık oluşturduğunun kabulü oldukça güçtür. Kamu düzeninin modern yaklaşımına göre de, kamu düzeninin unsurlarından olan insan onurunu sağlamaya çalışan sosyal güvenlik hakkının, kamu düzenini ihlal edebilmesi oldukça güç olacaktır. Bu sebeple, mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik hakkını kullanmasının, millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık oluşturması çok istisnâî bir durum olabilecektir.

SONUÇ

Mavi kart hamilleri, Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olmadıklarından yabancı statüsünde yer alır. Ancak bu kişiler ve üçüncü dereceye kadar altsoylarının statüleri, TVK'nın 28'inci maddesinde özel olarak düzenlendiğinden, Kanunda sayılan istisnalar dışındaki haklardan aynen Türk vatandaşları gibi yararlanacaklardır.

Sosyal güvenlik hakkı, bireylerin insanca yaşamalarını sağlayacak nitelikte haklar olduğundan, bu hakkın kapsamına sadece sosyal güvenlik hakkı değil, sosyal yardım ve sosyal hizmetler de girer. İnsan onuruna yakışır bir şekilde yaşamayı sağlayan ve gelir kesilmesi durumunda kişilere destekte bulunan bu hakkın, millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık sebebi ile mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik hakkının, Türk vatandaşları gibi kullanılmasına engel olabilecek bir durumu gerçekleştirilmesi, çok güçtür.

¹⁴⁹ Turhan, s. 58.

TVK’da mavi kart hamillerinin sosyal güvenlik hakkı, “*Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tâbidirler.*” ifadesi ile düzenlenmiştir. Hükme göre, çıkma izni alarak Türk vatandaşlığından ayrılan kişiler ve onların üçüncü dereceye kadar altsoyları sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarını aynen Türk vatandaşları gibi kullanmaya devam edebilecektir.

Sosyal güvenlik hakkı, istisnalar dar yorumlanır kuralı gereğince, mavi kart hamilleri tarafından kullanılacak haklar kapsamındadır. TVK’nın 28’inci maddesinde sosyal güvenlik hakkı, mavi kart hamillerince kullanılamayacak istisnalar arasında yer almadığından, bu hakkın mavi kartlılarca da aynen Türk vatandaşları gibi kullanılmaya devam edilebilecek haklar kapsamında olduğu açıktır. Bu kapsamda mavi kart hamilleri; seyahat, ikâmet, mülkiyet hakları gibi sosyal güvenliğe ilişkin haklarını da Türk vatandaşları gibi kullanacaklardır. Bu yorum, TVK’nın 28’inci maddesinin amacı bakımından en doğru yaklaşım olur.

Hükümde yer alan “*Bu kişilerin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup bu hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabidirler*” ifadesi ise mavi kart hamillerinin kullanabilecekleri sosyal güvenlik hakkının, yalnızca kazanılmış haklardan ibaret olduğunu göstermek amacıyla düzenlenmiştir. Aksine mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış haklarının korunacağını ayrıca vurgulayabilmek ve mavi kart hamillerini koruyabilmek amacıyla düzenlenmiş bir ifadedir. Aksi yorum, ifadenin konuluş amacı ile kuralın geniş istisnaların ise dar yorumlanacağı ilkesine aykırı olacağı gibi, TVK’nın 28’inci maddesinde yer alan istisnalar dışındaki hakların aynen Türk vatandaşları gibi kullanılmaya devam edeceği ifadesine de aykırıdır. İlave olarak aksine yorum, mavi kart hamillerini koruyabilmek amacıyla getirilen bu ifadenin, mavi kart hamillerinin aleyhine bir durum yaratarak, sosyal güvenliğe ilişkin kullanabilecekleri hakların kapsamını kazanılmış haklarla sınırlandırmak sonucunu doğurur.

Son olarak, TVK uyarınca mavi kart hamillerinin sosyal güvenliğe ilişkin haklarını kullanabilmeleri, sosyal güvenliğe ilişkin ilgili kanunlardaki hükümlere tâbi tutulmuştur. Buna göre, iç hukukta sosyal güvenlik hakkına ilişkin düzenlemeyi yapan mevzuatta yer alan şartların sağlanması durumunda mavi kart

hamilleri, sosyal güvenlik hakkını kullanabilir. Ancak bu kanunlarda yer alan ve çıkma izni kullanan kişiler için aranmayacak, bir diğer ifade ile bu kişilerin muaf oldukları tek şart, hakkın kullanılmasında aranan “Türk vatandaşı” olma şartıdır. Zira bu kişiler imtiyazlı yabancı statüsünde olduğundan, TVK’da sayılan istisnalar dışında tüm haklardan aynen Türk vatandaşı gibi yararlanmaya devam ederler. Dolayısıyla mavi kart hamili kişiler, sosyal güvenliğe ilişkin özel kanunlarda aranan Türk vatandaşı olma şartından muaf olarak, bu özel kanunlarda aranan diğer şartları sağlamaları halinde sosyal güvenlik hakkını aynen Türk vatandaşları gibi kullanmaya devam edeceklerdir.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil (2018) Türk İdare Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Savaş.

Alper, Yusuf (2010) “Sosyal Güvenlik ve Turan Yazgan” Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, C:0, S:49, s. 98-124.

Alper, Yusuf (2018) Türk Sosyal Güvenlik Sistemi Sosyal Sigortalar Hukuku, 9.Baskı, Bursa, Dora.

Altıntaş, Cenkhan (2015) “Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Güvenlik Teşkilatı (ISSA) Tarafından Yayınlanan Uluslararası Belgelerde Sosyal Güvenliğin Kapsamı ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi” Sosyal Güvence Dergisi, C:3, S: 7, s. 35-57.

Arıcı, Kadir (2015) Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi.

Atay, Ender Ethem (2016) İdare Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Aybay, Rona (1978) “Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:33, S:1, s. 59-82.

Aybay, Rona (2004) Vatandaşlık Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Aybay, Rona / Özbek, Nimet (2015) Vatandaşlık Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Aygül, Musa (2010) “Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybeden Kişilerin Kamu Görevine Girme Yasağı” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:14, S:1, s. 31-60.

Ayman Güler, Birgül (2006) “Sosyal Devlet ve Yerelleşme” Memleket Siyaset Yönetim, C:1, S:2, s. 1-13.

Bostancı, Yalçın (2007) Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Sağlık Sigortası, (Doktora), T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çağlayan, Ramazan (2018) İdare Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Çaycı, Sadi (2016) “Türkiye’nin Milli Güvenliği”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S:4, s.3327-3344.

Çavuş, Ö. Hakan (2015) “Yargı Kararları ve Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları Kapsamında Son Değişikliklerle Birlikte Yurtdışı Hizmet Borçlanması”, Çalışma ve Toplum, S.4, s. 35-76.

Çelikel, Aysel/ (Öztekin) Gelgel, Günseli (2017) Yabancılar Hukuku, 23. Baskı, İstanbul, Beta.

Çolak, Mahmut (2016) Mahalli İdareler, Üniversiteler ve Tüm Kamu İdareleri İçin Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Ankara Mevzuat Yayıncılık, Ankara.

Dilik, Sait (1980) “Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler” Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:35, S:1, s. 73-84.

Dilik, Sait (1988) “Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi” Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:43, S:1, s. 41- 80.

Doğan, Vahit (2005) Türk Vatandaşlık Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin.

Doğan, Vahit (2017) Türk Yabancılar Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Savaş.

Doğan Vahit / Odabaşı, Hasan (2004) Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku”, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Edis, Seyfullah (1989) Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 4. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Ekşi, Nuray (2018) Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Beta.

Ercöşkun Şenol, H. Kübra (2016) “Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Siniri: TBK M. 27” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:74, S:2, s. 709-737.

Gökçeoğlu, Şebnem “İnsan Hakları Perspektifinden Sosyal Güvenlik Hakkının Anlamı ve Kapsamı”, İİBF PAÜ VII. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu, 10-11 Aralık 2015, Denizli.

Gözler, Kemal “Yorum İlkeleri” Ergül, Ozan (Editör) Kamu Hukukçuları Platformu Toplantısı, 29-30 Eylül 2012, Ankara.

Gözler, Kemal / Kaplan, Gürsel (2018) İdare Hukuku Dersleri, 20. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi.

Güngör, Gülin (2018) Tâbiyet Hukuku Gerçek Kişiler- Tüzel Kişiler- Şeyler, 6. Baskı, Ankara, Yetkin.

Gürcan, Ertuğrul Cenk (2011) “1791 ve 1793 Fransız Anayasaları’na İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:13, S:3, s. 183-214.

Güriz, Adnan (Editör) (2013) Adalet Kavramı, 3. Baskı, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu.

Güvercin, Cemal Hüseyin (2004) “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi” Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, C:57, S:2, s. 89-95.

Güzel, Ali / Okur, Ali Rıza / Caniklioğlu, Nurşen (2016) Sosyal Güvenlik Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Beta.

Korkusuz, Refik / Uğur, Suat (2015) Sosyal Güvenlik Hukuku, 4. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi.

Küçük, Adnan (2015) Anayasa Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Orion Yayınevi.

Negiz, Nilüfer (2011) “Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:16, S:2, s. 323-341.

Özbudun, Ergun (2016) Türk Anayasa Hukuku, 16. Baskı, Ankara, Yetkin.

Saraç, Coşkun (2012) “İşsizlik Sigortası Edim Koşulları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:13, S:1, 2011, s. 1-26

Şanlı, Cemal / Esen, Emre/ Ataman-Figanmeşe, İnci (2018) Milletlerarası Özel Hukuk, 6.Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Şenocak, Hasan (2009) “Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi” Sosyal ve Siyaset Konferansları Dergisi, S: 56, s. 409-468.

Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi (2014) 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 13. Baskı, İstanbul, Beta.

Tanrıver, Süha (1993) Konkordato Komiseri, 1. Baskı, Ankara, Yetkin,

Topgül, Seda (2012) “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda Kadının Durumu”, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., C:19, S:2, s. 301-319.

Tuncay, A. Can / Ekmekçi, Ömer (2017) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 19.Baskı, İstanbul, Beta.

Tunçomağ, Kenan (1981) “1980 Yılı Başında Türkiye’nin Sosyal Güvenlik Durumu” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:45, S:1-4, s. 709-744.

Turhan, Turgut (1997) “Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları, (TVK m. 29 Üzerine Bir İnceleme)” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:46, S:1, s. 41 – 65.

Uğur, Suat (2011) “Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Gelişimi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, C:9, S:2, s. 99-114.

Uşan, Fatih (2009) Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin.

Declaration of the Rights of Man and Citizen from the Constitution of Year I (1793), <<http://www.columbia.edu/~iw6/docs/dec1793.html>>, s.e.t. 12.02.2018.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri
<[https://www.aybu.edu.tr/hukuk/ybhd/contents/files/yaz%C4%B1m%20kurullar%C4%B1%202\(trk\).pdf](https://www.aybu.edu.tr/hukuk/ybhd/contents/files/yaz%C4%B1m%20kurullar%C4%B1%202(trk).pdf)> s.e.t. 29.01.2019> s.e.t. 29.01.2019.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü (2011) SGK Genelgesi 2011/48, <http://uye.yaklasim.com/filezone/yaklasim/tummevzuat/sgk_genelgeleri/6408591.htm>, s.e.t. 09.11.2018.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2004) Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu, (1/815), <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss579m.htm>>, s.e.t. 09.11.2018.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2006) Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum ile İçişleri Komisyonları Raporları, (1/1192), <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1232m.htm>>, s.e.t. 09.11.2018.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2011) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları, (1/564), <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss201.pdf>>, s.e.t. 09.11.2018.

Uluslararası Çalışma Örgütü (1952), 102 No'lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi, <http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377270/lang--tr/index.htm> s.e.t 09.11.2018.

www.kazanci.com